

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

ΟΤΑΝ Η ΜΝΗΜΗ...

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΖΑ ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ

ΕΡΜΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Αφροδίτη-Aphrodite
2009

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

When memory... POEMS AND PROSE FOR THE GENOCIDE

© Erma Vassiliou, 2010

This book is copyright. Apart from any fair dealing for the purposes of study, research, criticism, review, or as otherwise permitted under the Copyright Act, no part may be reproduced by any process without written permission.

Inquiries should be made to the publishers.

Typeset by the writer
Printed by Sigma Printers
Bound by

For the publishers: E. Vassiliou

ISBN of series: 978- 0- 9580617 4 2

ISBN of book: 978- 0-9580617 5 0

Publication of this title was assisted by Stelios and Chrysi Angelodemou, Litsa Athanasiadis, the Thessaloniki Association “The White Tower”, the Epirotic Federation of Oceania and Australia, the Merimna Pontion Kyrion, Kyriakos Papadimitropoulos, Polyhronis Papadopoulos and Roma Siachos.

Cover design by Andriana Karamitrou
Translation of poem «*When memory has a right*» into English by Konstantinos Kalymnios

Series: The great offering- Η μεγάλη δωρεά

aphrodite_editions@hotmail.com

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

στην μνήμη της καλής μου φίλης **Σοφίας Ανθοπούλου**,
από την Κίο της Μικράς Ασίας, που διώχθηκε το 1922 από το σπίτι της,
σε ηλικία 8 χρονών

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

Ευχαριστίες

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στους χορηγούς του έργου μου **Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία**. Χωρίς τη βοήθειά τους δεν θα ήταν δυνατό να προχωρήσω στην έκδοση του ανά χείρας βιβλίου. Θερμές ευχές για υγεία και ευημερία στους (αναφέρονται εδώ με αλφαβητική σειρά και οι Οργανισμοί) Στέλιο και Χρυσή Αγγελοδήμου, Λίτσα Αθανασιάδη, Ένωση Θεσσαλονικέων «Ο Λευκός Πύργος», Ηπειρωτική Ομοσπονδία Ωκεανίας και Αυστραλίας, Μέριμνα Ποντίων Κυριών, Κυριάκο Παπαδημητρόπουλο, Πολυχρόνη Παπαδόπουλο και Ρώμα Σιάχου. (Είναι με την αγάπη της Ρώμας Σιάχου για τον Πόντο και τη λογοτεχνία που προσεγγίστηκαν οι ως άνω χορηγοί.) Επίσης, θερμές ευχαριστίες και ευχές στη ζωγράφο και ποιήτρια Ανδριάννα Καραμήτρου που καλλιτέχνησε το εξώφυλλο, στον δικηγόρο και ποιητή Κωνσταντίνο Καλυμνιό για τη μετάφραση του ποιήματος «Όταν η μνήμη έχει δικαίωμα...» καθώς και στην πιστή και καλή φίλη τυπογράφο Κάθυ Καζανά, του τυπογραφείου Sigma Printers, που πάντα μου στέκεται με εισηγήσεις και feed-back, στις μικρές μα ωστόσο δύσκολες εκδόσεις των έργων μου. Τέλος, αλλά όχι λιγότερης σημασίας, πολλές ευχαριστίες στο Diasporic Literature Spot, που πρώτο φιλοξένησε ποιήματα του έργου αυτού στο διαδίκτυο και έκανε γνωστές στην παγκόσμια λογοτεχνική παρέα σελίδες του. Ευχαριστώ τον συγγραφέα και ποιητή Ιάκωβο Γαριβάλδη, υπεύθυνο του Diasporic Literature Spot, που πέρα από κάθε άλλη ηθική συμπαράσταση θα παρουσιάσει και το βιβλίο μου, Θεού θέλοντος, στις 2 Μαΐου 2010, στο πλαίσιο των εκδηλώσεων Μνήμης της Ποντιακής Γενοκτονίας.

E.B.

Ποντιακή Κοινότητα, Μάιος 2008

Είναι μεγάλη η τιμή να βρίσκομαι σήμερα στην Ποντιακή Κοινότητα και ευχαριστώ για την πρόσκλησή σας. Οι ποιητές δεν δίνουμε λύσεις, ευαισθητοποιούμε μόνο. Σ' αυτή εδώ την αίθουσα ούτε κι αυτό πιστεύω χρειάζεται. Η ευαισθησία είναι πιο δυνατή σ' όλους μας, τις μέρες της Μνήμης. Θα ήθελα να ξαναβρεθώ και σαν γλωσσολόγος εδώ, να μιλήσω για την ελληνική γλώσσα της Ανατολίας και του Πόντου.

Βρίσκομαι σαν Κύπρια που ο τόπος της έχει υποστεί τα ίδια κακά από τον ίδιο εχθρό, τον ίδιο αιώνα, στην ίδια περίπου γεωγραφική περιοχή. Βρίσκομαι σαν Ελληνίδα των συνόρων που υποστηρίζει το δικό μας που κρατάμε με τα δόντια. Μα βρίσκομαι περισσότερο σαν άνθρωπος του δίκαιου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Και ειδικότερα, σαν άνθρωπος που άκουσε μια μαρτυρία και την κατέγραψε.

Δεν χρειάζεται να πω πολλά. Στα ποιήματά μου δεν υπάρχουν πολλά συμβολικά μηνύματα. Ο Πόντος και η Γενοκτονία δεν ήταν μύθοι, δεν προσφέρονται για έκθεση τέχνης. Υπάρχουν άλλα θέματα που απαιτούν από τον ποιητή την τέχνη του. Θα προσπαθήσω να είμαι η λιτή μιας λιτανείας που μιλάει για άλιθρους, αυτούς που δεν εννοούν να μετανιώσουν. Η αλήθεια βρίσκεται στην αιίδα της λόγχης που βρίσκει τη φλέβα της καρδιάς, μιας καρδιάς που αποστηθίζει τα πρώτα λόγια που της έρχονται στο νου, που είναι απλά και δεν ζητούν ν' αλλάξουν μορφή... Μέσα από λίγες ακαριαίες καταθέσεις και μηνύματα ξέρει η καρδιά να πει όσα αισθάνεται!

Θα πω λίγα απ' αυτή την ιστορία και για όσα δημιουργεί στη συνείδηση. Αναφέρομαι σ' ένα στίχο που θα κρατήσει το πνεύμα μου ολόρθο:

«Μια χούφτα χώμα να κρατώ και να σωθώ με κείνο!»

Διονύσιος Σολωμός

Επικαλούμαι τη δύναμή του ...το χώμα εδώ του Σολωμού είναι συμβολικό για τον Ελληνισμό. Και επικαλούμαι και το πνεύμα του Κύπριου ποιητή *Βασίλη Μιχαηλίδη*:

**«Η Ρωμισούνη εν φυλή συνότσαρη του κόσμου
κανέννας δεν εβρέθηκεν για να την ιξειλήψει
κανέννας γιατί σιέπει την που τα 'ψη ο Θεός μου
η Ρωμισούνη εν να χαθει
όντας ο κόσμος λείψει!»**

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

Επικαλούμαι αυτή τη δύναμη!

Είναι μεγάλη η τιμή που μου κάνατε και σας ευχαριστώ. Παρουσιάζω με ταπεινοφροσύνη μέρος της δουλειάς μου που έχει τίτλο **Όταν η μνήμη-Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία**, μια δουλειά που γράφεται ακόμα... Γεμάτη θυμό και πίκρα με βρήκαν οι πρώτες συνθέσεις. Με τον καιρό μίλησα με τη φωνή του πόνου, στα σημερινά δεδομένα, στην άρνηση του εχθρού να αναγνωρίσει το αδίκημα, να ζητήσει συγγνώμη για τις ασύλληπτες σατανικές πράξεις του. Μίλησα με την καρδιά μιας απλής γυναίκας και με το πνεύμα που βλέπει πως πρέπει να ξεφύγει από τις παγίδες της καλοσύνης και της καλής ανατροφής, γιατί η αλήθεια θέλει ευθύτητα και όχι διπλωματική κάλυψη. Μίλησα με τη μνήμη που βροντοφωνάζει η πραγματικότητα. Όταν δεν έχει ταπεινοφροσύνη αυτός που αδίκησε πώς θα μπορέσει να δει τ' αδικήματά του, πώς μπορεί να τα παραδεχτεί. Μίλησα και με πνεύμα της ποιήσης, αυτό που ωριμάζει, αυτό που ανεβάζει, αυτό που παρακαλεί κανείς να δυναμώσει όχι από τη φλέβα γραφής που διαθέτει αλλά αυτό μια άλλη Χάρη.

Θα παραδώσω σήμερα μέρος από τη δουλειά μου που είναι ακόμα αδημοσίευτη. Όση δύναμη μας αφήνει να εκφράσουμε ο πόνος, σ' αυτά τα λίγα που θα εμπιστευτώ, ξεσκεπάσει τις σελίδες ενός απορημένου νου. Γιατί δεν ήταν μύθος, η Γενοκτονία!.

Ο μύθος κρύπτει νουν αληθείας, είπε ο Κάλβος

Προσπαθώ να διασώσω με λιγότερο συμβολισμό τα μηνύματα της ενορχηστρωμένης προσπάθειας για την εξάλειψη ενός γένους. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ενός ελληνικού γένους. Αλλά ταυτόχρονα μίλησα και για να κτίσω και διασώσω μηνύματα μνήμης και για τους Αρμένιους και Ασσύριους αδελφούς που αφανίστηκαν. Και θα είναι η πραγματολογία της ιστορίας που θα κάνει λιτό το στίχο. Χωρίς «τρόπους» θα με βρείτε, έξαλλη και χωρίς λήθη... γι' αυτό θα είμαι εδώ, όπου ο τόπος του εγκλήματος προβάλλεται σαν χώρος εξήγησης σ' αυτή την αίθουσα, όπου η συγκίνηση θα προσπαθήσει ν' ανατρέψει το έγκλημα σε μια νέα δυναμική πορεία στην ιστορία, να το κάνει υποστηρίξη στον ομοιοπαθή και χρονικό μιας δύναμης και αδελφοσύνης και ενέργειας. Και θα χρειαστεί περισσότερο η φωνή μου από την σιωπηλή ηχώ της Μνήμης!

Σ' αυτά τα γραπτά έβαλα πόνο, μοιρολόι και συνοδευτικές ευωδίες της υπαίθρου για να προσφέρω ένα γραπτό μνημόσυνο σ' αδέρφια μας. Με την φανταστική παρουσία μου στη σιηνή, τη σιγή των νεκρών έκανα δική μου! Όσον αφορά το χρόνο, δεν κατόρθωσα να είμαι πάντα «εκεί», στο μέλλον του «εκεί» βρέθηκα, για να μπορέσει ο αναγνώστης να διευρύνει τον προβληματισμό του. Το «τώρα» το άφησα στη μνήμη να το κτίσει, να το θεμελιώσει με σύγχρονη ώρα και ελπίδα

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

που προσπαθώ να μπολιάσω στα βλαστάρια και στους κόμπους του κορμού μου, ενός αμπελιού με τα γραφόμενά μου.

Μάιος, 2008

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

ΟΤΑΝ Η ΜΝΗΜΗ...

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

"What can a poet do when confronted by the bulldozers of
history?"

Mahmoud Darwish

Η μνήμη θέλει να χαθεί

και την φιλεύω χίλια παρακάλια
θέλει να ξελογιαστεί με ονομαστικές
υποσχέσεις που περνούν σαν διαμαντικά
αιωρούμενα από το παράθυρο
πασκίζει να ξεχάσει σκηές
στου κόσμου, σ' άλλ' ανοίγματα να φύγει
φοβάται έτσι βαμμένη
το αποφάσισε από καιρό να λυτρωθεί
τρωθώ με σχοινιά σκελετωμένα

που πια δεν έχουν τράβηγμα
μένει να βρω μιαν αλυσόδετη μέρα, μια μεριά
που προσκυνώ τα πάθη να θυμούνται
να μην μπορούν να ξελογιάζονται από χρόνια
με συνορίζονται άνθρωποι ξεσπλαβωμού
σπάνια ακούω σ' ανταρεμένη μνήμη
ποθούσε να μ' αποκτήσει πάντα κάτι πιο δυνατό
με κέρδισε η μνήμη του ψυχικού ιδιώματος
του δίκαιου
του ήρεμου και δυνατού δικαιούχου δίκιου
των πατρίδων που φτιάχνονται πάλι
με κόπο, υπερωρία

Στον άγνωστό μου Πόντιο

Να έμαθες ποτέ
τι σκέψεις κάνει η ψυχή
σαν έφυγες σαν πάτησες τα βήματά σου στην κορφή
σαν γέλασες στο κρύο
φτωχός, γέρομος
και στο όνειρο ένα στήθος
μιας γυναίκας να φιλήσεις
δεν έπαψες να μένεις σκεπτικός στο ρίγος
εκεί που ενώνονται τα χέρια
πώς γινήσκει η καρδιά
του έρωτα λημέρι η ζήση
να έμαθες ποτέ την ώρα που σου κλείσανε τα μάτια
πως μια λευκή και κόκκινη μαντίλα
στο κεφάλι σου φόρεσε αρκουδόψωμο η αυγή
σαν σου 'σχιζε ο εχθρός τα ιμάτια
να έμαθες όσο άγνωστος κι αν είσαι
σ' αγάπησε μια άγνωστη στα χρόνια της

μορφή

σ' όσα χωρίσαν την καρδιά κατράμι
παραδομένη ποίηση που δεν θα χρειαστεί

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

σαλουριασμένη σ' όνειρα
που πάει να γεννηθεί
ερωτευμένη στο στρατί
ανορθωμένη

κι άφησες να την εποθεί μια ιλαρή
μορφή ρικοστιασμένη
...στην άγνωστη κορφή που έφυγες
ο ήλιος έρχεται με άτι
όταν οι άλλοι
κοίμισαν τη μνήμη
κουρασμένοι...

Σου λένε ψέματα τα λεξικά

πως το ωραίο προέρχεται από την ώρα και το προϊόν της. Και η ώρα της
Γενοκτονίας, ερωτώ; Αυτό το ατέλειωτο ποίημα, το λυρικά αυτονόητο
το προϊόν της ώρας της ιστορίας, πώς να χωρέσει στις έννοιες του ωραίου;
Αν θα σβήσω όλες τις υπόλοιπες λέξεις και αφήσω μόνο τη λέξη θυσία, θα
χωρέσει ποτέ στη λέξη ωραίο;

Έκλαψα τόσο για τον Πόντο

που έχω πια χάσει την ακρίβεια των ημερών
σχημάτισα ένα σύννεφο, με σωρώννει
στην ομίχλη
με διακονεύει στα γύρω περιχώρα
τη νύχτα
με το μισθό μιας θλίψης ανάβω ένα-ένα τα φώτα
στο πάγκο της αγχόνης
να υποδυθώ μιαν απλή
βουβή γυναίκα
που δεν θα παίζει άλλο συναίσθημα
...δεν θα παίζει με άλλο συναίσθημα
όλα ξεπεράστηκαν, πολεμιούνται
'κόμα κι αυτό το ξερόψωμο του χωμάτου της γης
που έππεφτα
δεν το χρειάζεται το χιλιοπαλωμένο πετσί μου
έχει ένα τρόπο να γίνεται φάντασμα
η σπίθα που με δαυλίζει
κατεδαφίζεται η Βαβέλ σε χίλιες φλόγες παραπονεμένες
να έχει κι άλλο ο κόμπος του πόνου;
να έχει άλλα γιοφύρια να ρέξει
να βρει τον Πόντο

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

τον καλόκαρδο Πόντο
να τον θαυματοργήσει

από σώμα,

σαν μια ψυχή που του την χάρισα

δες την που στέκεται

την λυπήθηκε η λύπηση...

έκλαψα τόσο για τον Πόντο και δεν το νομίζω πως στέρεψα

έχω κουφάρι όλο θαύματα, δεν το αφάνισε η πίκρα

στο πιάτο της ζήσης μου, στον πάτο του Αιγαίου

η νύστα βαρέθηκε δεν παιδεύει

χρόνια πριν, χρόνια τώρα

με εξαφάνισε η καταραμένη δύναμη

που μου κρατάει τα πόδια

με σύρματα ενός

μαχρινού τηλεγράφου

Πόντο με πόντο

Με καταπόντισες πόνε. Από πόντο σε πόντο με πήρες! Μ' έχει γαλβανίσει
σου λέω, κρυμμένο στα σωθικά της λέξης Γενοκτονία, το λήμμα το ιερό
ενός συμβόλου, που τρυπάει την καρδιά με τις ανέπαφες έννοιες του!

Ήταν μια φορά μια μέρα

έν' ανοικτό παράθυρο
μια θάλασσα γεμάτη ακριβά
καράτια ακαλλιέργητα καλόχρωμα πετράδια, ήτανε μια φορά μια μέρα
αστραφτερή
στη σάρκα ολόσαρκη, κορμί
που ακροπατεί
γεμάτη πόθο πάθιασμα να μη χαθεί στουπί μεθύσι σ' ένα
ρακοπότηρο λουλούδι
ήταν αμύγδαλο πικρό η αερούσα
στο πινάκιο
οπού έτρωγε να φάει να κερδίσει
μα πέρασε
μια κίτρινη χτικιάρα
αρρώστια αρρωστημένη
εξάλειψη
χιλιοκαταραμέν' Γενοκτονία
με νύχια αρπάζ' κι όνειρα στον ύπνο
χάραξε στις πόρτες μαύρες ευχές

«Τους βλέπετε;

θα πεθυμούν ν' ανοίξουν τ' ανοικτό παράθυρο
θα πεθυμούν να δουν

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

και δεν θα βρίσκουν!»

...μια χτιλιάρα που την αγιάσανε τώρα πια τα κόκαλά μας
κομμάτι απ' τη σεπτή ζωή σας, τη ζωή μας
...ήτανε μια φορά μια μέρα
φωνάζει από 'να ακράνοιχτο παράθυρο
σώζεται από τα πάθη
έζησε εδώ, έζησε εκεί
χωρίς να γίνει επαίτης
μονάχα σ' ένα δίκιο ζητιανεύει
μια μέρα ελληνική του Πόντου
βρίσκει τόσα κι ασιοπά
όλα τα καλορίζικα
απ' τ' ανοικτό παράθυρο να 'ρθουν
και θάλασσα και κάλλη που ξανοίγονται στη μνήμη
ν' ανοίξουν τα διαμάντια
μη χάνονται οι φωνές των ορυκτών

Τα σεισμικά της συνείδησης

είναι κείμενα που έχασαν την ισορροπία της καλαισθητής παρουσίας
έχασαν τη διπλωματία
για να κρατήσουν τα έγκυρα της ακριβής περιγραφής...

Ποικιλία ανθρώπων

Ακούσαμε να λεν οι στρατιώτες

«Μην αφήσετε να φύγει κανένας!»

ακούσαμε να λένε οι ναυτικοί
οι Αμερικάνοι «φου λάμπα, φου λάμπα!»
όλα τα θέλανε σβηστά
από λάμπες του νου
μέχρι του πετρελαίου
στα καρβάνια που περιμέναν φως από το σώμα
στο κατώφλι μας ήρθαν με λόγια μασημένα
τις φλόγες να μιλούνε ακούσαμε
έφτυναν οι Εγγλέζοι στη γλώσσα των βουβών
«σκοτώστε τους όλους» λύσσαζαν οι Τούρκοι
στη γλώσσα των αχρείων
«καταπιείτε ό,τι απέμεινε!» απαντούσαν οι φλόγες
στη γλώσσα της στάχτης
ο καιρός το χιόνι μαύριζε,
περίμενε με βήματα μετροημένα
με λίγο παξιμάδι η χουφτιά η αρπαγμένη
στη γούβα του θανάτου σύνορα της Ελλάδας
μπρος του ορίζοντα
μάτια ρημαχτά άνοιγαν πεδιάδες αγκαλιές
τα σύνορα, η αντοχή φοβισμένο θεριό
στην τορευτή πορεία

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

ω Θε μου σώσε με!

Μικρή μου Λήδα

τη στολή της σχολής σου δεν πρόλαβες να βγάλεις
δεκατριών χρονών ήσουν δε ήσουν
όταν σ' είδα
βιαστικά τη μέρα της γραμμής για το θάνατο
η ζωή σου όλη μια υποψία θανάτου
κι ο θάνατός δεν είχε ούτε μια υποψία ζωής
κείνη τη μέρα
όχι είναι νωρίς...
βελόνι, ακίδα
μη φύγεις ακόμα
χωρίς
να βάλεις τα καλά σου
να παίζεις στους αγρούς
και του καλαμποκιού μαλλιά
στα μαλλιά σου να βάλεις, ακόμα μπορείς
τα χτένια απ' τις κουκούνες
του μαγεμένου αγρού,
τα χτένια μιας αντρεωμένης καισάρισσας, της γλώσσας που
σε σκέπει

Μαύρο στίγμα

Του κόπου μας όλα στα χέρια τους
η συνέχεια της υπόθεσης δεν αγνοείται
σαν το μπορώ να πω τα προηγούμενα, όπως τα άκουσα
πως έφαγαν τον κόπο μας, πως ακόμα τον τρων
πως ό,τι μπορούν ν' απολαύσουν
έχει επάνω τη σφραγίδα του ιδρώτα μας
κι αναρωτιέται κανείς
αν δεν είναι καλύτερο να χάνεις μια πατρίδα
παρά να κερδίζεις μια άλλη με τέτοιο άτιμο
βέβηλο τρόπο... κι αναρωτιέται κανείς
αν είχαν ποτέ τους πατρίδα δική
κι αναρωτιέται τι αναρωτιέται κανείς
τι σκέφτονται και τι να νοσταλγούν
την ώρα που γλεντάνε κι ανθρώπινα αγαπάνε
κι αναρωτιέται κανείς, τι είναι τα όνειρά τους
αν κι έκαναν όνειρα στα δικά μας σκαριά και τελέρα
κι ακόμα και το στερέωμα που κοιμούνται πήραν από τ' ακούραστα χέρια
μας
κι αναρωτιέται κανείς
πώς νιώθουν τα μηνίγγια τους, σ' αυτό το μαύρο στίγμα
όταν ακόμα και το χώμα που τους θρέφει
είναι το πότισμα από το αίμα των δικών μας
κι αναρωτιέται κανείς τι ιερό και όσιο έχουν

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

να ευλογούν το κορμί τους
με το αίμα μας

Κουπί, κουπί

Μόνο η θάλασσα μιλά. Η απόσταση ακούει. Κουπί... σιωπή! Κουπί
μακριά από την κόκκινη θύελλα. Στο μαύρο πέπλο αραδιάζει σώματα η
αδρή η βελουδένια η κουβέερτα η νύχτα.

Κουπί ... κι ένα παιδί δεκατριών, ένας μικρός ναυτάκος, στο αύριο
το κρατά. Άντρα αυριανό που παραδώσαμε στο καθαρητήριο για τις
αμαρτίες του εχθρού... Καθαρίζουμε το κόκκινο με ταξίδι. Δεν έχει πια
αίμα. Έχει ουρανό η επόμενη λησμονιά. Κουπί, κι ανέχεται η θάλασσα το
αργοπορημένο ταξίδι μας. Σωθήκαμε, εδώ που πέρασαν τα χωρατά των
μεγάλων τυράννων, που έριξαν το ανθρώπινο πνεύμα στο χάος. Εδώ που
αψηφήσαμε τα δόρατα των ξένων, χωρίς ασπίδες. Εδώ, στο μαύρο πέλαο
μας φιλεύει η ανάσα του αγουροξυπνημένου ήλιου, των γιορτάρηδων
δελφινιών που αόρατα σαν άνεμοι αδέρφια μας σώζουν, με κουπί... κουπί
το κολύμπι στο μέλλον.

Αποξενωθήκαμε από σπάθες, μας απολαμβάνει η αϋπνία τώρα,
μας ξενυχτά η ομίχλη, μας περιμένει το χάραμα, κι ολόκληρό μας τ'
όνομα δοσμένο είναι. Αν θα πεθάνουμε αυτή την ώρα θα είμαστε
ευτυχισμένοι πως ζήσαμε μια μέρα, έστω, μακριά από τα πεινασμένα
μάτια τους. Διαιρεθήκαμε στα δύο, εμείς τα θύματα. Από τη μια εμείς,
που δεν έχουμε κλειδί γλώσσας στο χέρι... και φωνάζουμε όλα τα λόγια

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

μας στον βρόντο... και οι άλλοι που ακολουθούν το μέρος της πολιτισμένης όπως τη λένε φευ πολιτικής, που ανέχεται τ' απολίτιστα.

Κι εμείς, όσοι δεν έχουμε πια το κλειδί της εγκράτειας των λόγων για τ' άδικο που μας έγινε, γινόμαστε οι δήθεν άδικοι στα μάτια των άλλων, γινόμαστε οι δήθεν θύτες των θυτών των θυμάτων που είμαστε. Και η γενοκτονία είναι συχνά η ανάγκη να φανεί η πολιτισμένη πλευρά ενός εγκλήματος που λησμονήθηκε, που θέλουν οι πραγματικοί θύτες να λησμονηθεί.

Και η Γενοκτονία δεν είναι μόνο το αίμα μας που έφυγε. Είναι το αίμα που θρέφεται στο αμπάρι... ενώ κωπηλατούμε ακόμα και μεταφέρουμε μαζί με όλα τα άλλα την πίκρα πως δεν αναγνωρίστηκε το έγκλημά τους. Κι εμείς πώς μπορούμε να λησμονήσουμε φίλοι, αν δεν μας ζητήσουν συγγνώμη; Δεν πιστεύουμε πια σε κανέναν αν δεν δούμε ζωντανή τη μεταμέλεια, μπροστά μας να μιλά με λόγια αιδούς και καταπονημένης ντροπής...

Σωζόμενη αλήθεια

Αν ταξιδέψεις από την Αττάλεια στο κύμα του πελάγους, σαν φύλλο αδύνατο που ξέφυγε από νούφαρο που αντέχει στην αρμύρα, κάνε γρήγορα... θα προφτάσεις κάποια χρόνια ελεύθερα στην Κύπρο να σωθείς! Αν ταξιδέψεις από την Αττάλεια κάνε το γρήγορα να πας... αν αργήσεις λίγες δεκαετίες θα τους βρεις να σε περιμένουν. Τους ξέρουμε, τους έχουμε μάθει, στην άλλη όχθη απέναντι στην Κερύνεια θα σε περιμένουν τα ίδια ακονισμένα σπαθιά. Και θα σε βγάλουνε τρελό, θα βρουν να πουν

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοικτονία

να δικαιολογήσουν πως δεν έκαναν τίποτε, καθαρίζουν τον τόπο, θα πουν, από τα ελληνικά τα ονόματα. Δική τους όλη η αλάνα, θα πουν, την Κύπρο την κρύβει ο ίσκιος της Τουρκιάς, θα πουν, ένας ίσκιος που μαραίνει όσους τον γνώρισαν. Αυτό θα λησμονήσουν να το πουν. Βιάσου λοιπόν να φύγεις, σε φωτογραφίζει η λαμπερή τους σπάθα και το σατράπικο γέλιο της ακάθαρτης μύτης της. Βιάσου να σώσεις τ' όνομά σου κι αυτό του δρόμου που γεννήθηκες, να σου στέλνουν γράμματα τ' αγγόνια σου. Για λίγο τουλάχιστον. Γιατί κι εδώ χαμένος κι εκεί χαμένος. Γιατί είναι μεγάλο το κακό, μα κάνε το μικρότερο. Βιάσου να φύγεις. Λίγα γράμματα από τ' αγγόνια σου, κάτι είναι κι αυτό για να πεις πως έζησες κάποτε. Ιερογλυφικά μπορεί να γράφεις, μα θα τα λες καλήώρα σου στα Ελληνικά.

Αγριοστάφυλο

στην άκρη του δρόμου, στον κόρφο σου κτύπησες στον κουρνιαχτό της
αντοχής, η δεύτερη μου μέρα που νηστεύω φως
στην κοιλιά τους μια κρέτα σε λαγονεύει
στη δική μου σε φιλεύουν οι χίλιες πληγές που μου έσωσαν μάτια
σε πλένω στη Λίμνη των Ιερών Οστών
τα πόδια μου έχουν ιστορίες στη μασχάλη τους κρυμμένες
να πουν,
σε πίνω κοινωνία να γνωρίσω

Δεν είμαι το θέμα

πρέπει να φύγω
να γίνεις πιο νέος από την άνοιξη
αφήνουμε κι οι δυο χνάκια σαν πέταλα μωσχολούλουδου
στο γάμο μνήμης

κερδίζει προσωρινά η περιπέτεια
ένα πυγμάχο
που έχει πόδια με κρικούς και κροτίδες
δεν καθαρίζει η φωτογραφία από το κεφάλι
αποχαιρετώ τις εικόνες που αφήνουν τις αποσιευές προσωρινά
κι έρχονται πίσω να με πάρουν με φιλή της
ειμαρμένης
τα νεοφύτευτα όνειρα, να μην βλέπω στον ύπνο το ακαλλές του ληστή που
με λήστεψε

πεθαίνω σαν σε αφήνω πίσω όπως σε αγάπησα, ειρηνικωτάτη γη μου
πεθαίνω από αγάπη σαν σε ξυπνήσω!
πεθαίνω σαν ονειρευτώ τον άνεμό σου, σαν δεν το δω το βλέμμα σου να
πνίγει το δικό μου, σαν δεν τα σμίξω χείλια σου στα δυο δικά μου

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

αναμμένα κεριά τα μάτια σου
να η Ελλάς! «αύτη μοι ἔστιν ἔρως»

Έχω να έρθω...

Χρόνια αγάπης και ταλαιπωρίας
πολλά περάσαν
ψάχνω να βρω τα οστά των πουλιών
είναι μικρά έχουν μονοσύλλαβο όνομα
δεν είναι δυνατόν να πήρε τόσο η αλμύρα τη γενετική τους
ταυτότητα
έχω να περάσω από τη λίμνη της συμπόνιας
έτη κατάθλιψης και μανιακής αναζήτησης γι' αλήθεια
να βρω τα μασκαρεμένα των δολοφόνων
να δεις θα δώσουν ψευδή τεκμήρια
μια θεία μου πορεία κείται
ντυμένη μονοσύλλαβα
απροσκύνητη πέρασε
κι αδιάβαστη περνάει συχνά από την πόρτα
της αδέσποτης μνήμης, λέει πως τα φτερά της έχουν
ακόμα χρώμα, λέει πως τα κόκαλά της δεν διαλύθηκαν
στο ψέμα, λέει με περιμένει

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

στο χορό της λύρας, με κατακερματισμό ψυχής
στο ανέβασμα του ο ήλιος
η θεία μου η πορεία που σαν έμενα δεν έχει άλλα ιερά και
όσια, ένα το είχε πάντα, οδύσσεια μια αλήθεια

εδώ είναι όλα πανάγια
τα επισκέφτηκα με τη μια ματιά στο χαντάκι με τα σεπτά
σώματα, την άλλη
στο φωτοστέφανο

περάσαν στρατιώτες, να, πριν λίγο ζήτησαν τα χαρτιά μας
ζήτησαν τα χαρτιά της χλόης
είπαν πως κανείς δεν περνάει από δω, ούτε το πάπλωμα
της γης δεν βιάζεται να φτάσει την αυγή
είπαν να φύγουμε, ζωή δε λέγεται πια,
μπορεί να μας κτυπήσουν άσχημα τα χωνεμένα του
χρόνου
κι ακούγονται φωνές
που γράφουνε αγάπη με ιδρώτα
το βράδυ στις πόρτες του νου που σείονται για να μείνουν,
και φαίνεται πως η κοιλιά ανοίγει χίλια ρόδια με δάκρυα,
κεχριμπάρια
στο αμπάρι του νου, στο κέρατο του βούκινου που χωράει
η εξομολόγηση
...μας έστειλαν στα καταναγκαστικά, επτά χρονών παιδιά...

Σταμάτησα για λίγο

Είναι με ψηφιδωτά βελονίσματα
η φράση 'αξιοπρεπής μέρα'
έχει περάσει από πύραυνο τέχνης
κι η καρτεριά μέγικη του πόνου
μαζί μου ένα Αρμένης του κρατώ το χέρι
του κρατώ το πρόσωπο του Αγίου
λαχταρά να δει

έχει μάτια η ψυχή του διπλά
σταματάμε σα ρολόι που ξεχνά και βαριέται
προχωρούμε σα ρυάκι που θυμάται
θέση στον παράδεισο η πατημένη φλόγα ζητά
που απάτησε τον τρόμο με αντοχή, αγέλες με τρομπέτες τα πουλιά
κοιτάνε πίσω με φτερά καθρέφτες
ελάτε, λεν

μόλις μου πήρανε τ' αυτιά μου κλάματα
μας φέρνουν τις φωνές οράματα
είμαστε εδώ, δεν φύγαμε, πώς να φύγουμε, τα φτερά τα κρατήσαμε για
άλλοτε, μακρινά θα μας βρουν κακουχίες και θέλουμε λόγια περδόντα, να
φύγουμε, δώστε τα, κλάψε με, νίκησε και την περηφάνια σου να με κάνεις
περήφανη, δώσε χέρι στη γαλήνη, φυλάξου δεν έχεις να κρατήσεις μυστικό
μίλησε τώρα, αγάπα με τώρα, την ώρα του ανθούτος τώρα μου

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

ξενύχτα μαζί μου με κεριά φιλιά φυλαγμένα
δεν έχουμε να μας υπερασπιστούν

όλοι ψήλωσαν όλοι πιστέψαν στην καρτάνα
την αρωστιά τους δύναμη
κανέννας στην αδύνατη φωτιά που μας ζεσταίνει
όλοι στη θύελλα, όλοι την πυρκαγιά φιλέψαν
κανέννας δεν θα δει την αρετή της καθαρότητας
εκτός εμείς, εκτός από εμάς και τα παιδιά μας
οι άλλοι αδιάφοροι
οι άλλοι καλοπέρασαν στη σκέψη

ήρεμα, μουλωχτά, σαν να 'ναι απόγευμα μετά από ένα γεύμα πλούσιο
και ο καθένας που έχει καρδαμώσει του σκασμού
θέλει την ησυχία του
και κάνουν και παράπονο
«ούτε να ρεχτούμε», λεν «δεν μπορούμε,
κάνουν διαδηλώσεις οι Κύπριοι, κάνουν διαδηλώσεις οι Πόντιοι, θέλουμε
ησυχία εμείς, θέλουμε να χωνέψουμε και δεν μας αφήνουν»

εμείς είμαστε οι φιλήσυχοι άνθρωποι
και το φαΐ που έφαγαν δικό μας
δικό μας το τραπέζι και τα πιατικά
δική μας η γεωργή και τα σπαρτά
δικές μας οι βρυσούλες και τ' αμπέλια, δικά μας!
κι εκεί που έφαγαν φτύνουν
κι εκεί που κατάστρεψαν αναπνέουν...
...τα στάχια στ' αλώνια φόρεσαν μαύρα
δεν τα 'δες ακόμη;

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

μαύρο δάκρυ, μαύρο ψωμί, μαύρη επέτειος
ας οικτίρω όλο τους το σόι

Που να σας λυπηθεί ο θεός

Όσο κι αν κρύβετε τα κρίματά σας, το κρίμα που κάνατε στα κεφάλια σας!
Τι αρνιέστε; Τι κρύβετε; Στα κεφάλια σας τα κρίματα που κάνατε! Στο
κάθε τι που υπάρχει και μια τρανή μαρτυρία, να, στις σόλες σας, στις
σόλες σας το χρώμα από το όστρακο πορφύρα, το έντονο κόκκινο, με
αυτό βάφαμε στις εικόνες, το μοναδικό όστρακο πορφύρα, το ελληνικό
όστρακο, το βρίσκει κανείς στην Ερμιόνη μόνο. Ούτε απέναντι στην
Υδρα δεν το βρίσκεις. Το κόκκινο χρώμα στις εικόνες μας, στον ιερό
χιτώνα της Παναγιάς είναι στις σόλες σας, στις σόλες σας, το είδαν όλοι
εκτός από σας! Και είναι ελληνικό! Ήτανε πάντα! Ξέρετε πολύ καλά τι
πατήσατε! Ανήκουστοι και ξακουστοί ψεύτες, ταλαντούχοι ψεύτες!
της εθελοντικής αχρωματοψίας!

Σκοπεύω να συντηρήσω τη μνήμη

Όχι μόνο να τη διατηρήσω! Να την συντηρήσω! Με κύτταρα χημικά που μπορεί να με σκοτώσουν! Με όποιο περήφανο στοιχείο μπορώ... με σκόνη πιεσμένων χρόνων, ακόμα και οι δικοί μου θα μου πουν πως δεν ξεχνώ, με χνάρια στα οδοφράγματα της μνήμης...έχω την υπομονή καμήλου...σκοπεύω να μείνω άφαγη, άτρωτη των ημερών, απείραχτη των αιώνων, να περιμένω να ομολογήσεις το έγκλημά σου, σκοπεύω μέσα από ένα άδειο από ώρες, άδειο από κούραση σκοπευτήριο, να διανύσω τον αιώνα να με διανύσει ο αιώνας ό,τι από τα δυο προφτάσει να με σώσει ν' ακούσω...

Είπες τίποτε;

Ω γείτονές μου

συντονισμένοι μου εσείς, μελετημένοι μου εσείς, πολυδιάστατοι μου εσείς, προετοιμασμένοι μου εσείς, υπερινητοποιημένοι μου εσείς, όλα τα σκέφτεστε, όλα ειτός από τον γείτονά σας. Ω γείτονες που εφηύρατε τα διαγνωστικά κριτήρια του επαναστατικού πολιτικά εθελοντικού υμφεροντολογικού Αλζάιμερ

Dr Jekyll, Mr Hyde

Ρίχνουν βόμβες μετά φαΐ, ρουχισμό και είδη οικοδομής... βιάσαν γυναίκες πιο πριν, στήνουν ψυχιατρικές μονάδες μετά. Σκοτώνουν τον Πόντιο, μα... είμαστε καλοί λένε, είμαστε οι καλύτεροι λένε, παθαίνουν αμνησία μετά, ήτανε μεγαλομανείς πιο πριν, πιστεύουν πως πρέπει ν' ανήκουν μέσα στην αρπαγή και όπου προφτάσουν... παίρνουν τη Μικρασία... θεότρελο παιχνίδι παίζουν.

Μετά και πριν...δεν τους χωράει ο τόπος προτιμούν την Ευρώπη που έχει το όνομα του πολιτισμού για επίθετο... την προτιμούσαν πάντα χωρίς να δικαιούνται τη λαφυρένια γη της που εσύλησαν. Καμιά προτίμηση, ο άνθρωπος του σήμερα ...Dr Jekyll είναι, Mr Hyde είναι...καλός κακός σ' ένα κουφάρι... δεν είναι πια λογοτεχνία δεν είναι πια της φαντασίας.

Χάσαμε τη δουλειά μας οι γραφιάδες μάς την πήραν τα καθάρματα που εκτελούν για να προμηθεύουν καταναλωτικά αγαθά ...δεν γράφω πια ποίηση, την αλήθεια ενός εγκλήματος δεν μπορεί να γράψει η ανεράδα η ποίηση, την αλήθεια γράφει η πράξη τους.

Είμαστε όλοι μέσα

Σε τούτο εδώ τον αγώνα είμαστε όλοι μέσα, είναι πολλές οι φωνές μας
δεν είμαστε ένας δυο συχωριανοί! Σεν είμαστε ένας δυο ποιητές που
βρεθήκαμε τυχαία στο δρόμο, είμαστε όλοι...ακόμα και ορισμένοι
Τούρκοι, ελάχιστοι αλλά είναι, το εύχομαι, γιατί χάνουν αίμα υπόληψης αν
δεν είναι, αλλιώς... είμαστε χαμένη ανθρωπότητα.

Πρέπει να γίνονται πολλές οι φωνές, γιατί αλλιώς είμαστε
τελειωμένοι. Κι όσους μας πήραν από μας, τόσες φωνές χιλιάδες θ'
αποκτήσουμε, θα γίνουμε όλοι οι λίγοι από μας, κι οι λίγοι που θέλουν τον
αγώνα, για τον ένα θα γίνουν οι πολλοί.

Θα γίνουμε όλοι όπως είναι οι φωνές μας, ...θα ντυθούμε φωνές
των Ποντίων, που έντυσε το αίμα με πορφύρα, να μην πήγε χαμένο
τίποτε... Σε τούτο τον αγώνα είμαστε όλοι, όσοι έφυγαν, θα πρέπει να
γυρίσουν, όπως θ' ακουγόμαστε... κι η πιο ασθενική κι η πιο βραχνή είναι
η σεισμική φωνή των υπολοίπων, είναι υμενική φωνή ενός αγώνα... ακόμα
κι ορισμένοι Τούρκοι είναι μέσα.

Όσοι ξέφυγαν, όσοι αγιάζουν στο φωτισμένο της αγιοσύνης
είναι μέσα!

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοικτονία

Στην εδώ στην εκεί
στερεά τα μνήματα και ό,τι αγιασμένο κρύβουν
δεν έμεινε εκεί ο φρεσκοπλυμένος μπάτης
ταξίδεψαν τα πνεύματα με θώρακες
φάνηκε η κάρα της αλήθειας,
ω λυρική πυρήνα Πόντε,
ιστορική αυτοκρατορική Ανατολία
το σκληρό το κέλυφος των ψεματισμένων
δεικαειών
το πέταξα στο κουφό φούντο των πελάγων
να σας βρω

ανέπαφους

νήπια λόγια λέω ακόμα
μέχρι να μάθω να μιλώ
με αποκαθαρμένους στίχους

Ένα γεγονός δεν μεγαλώνει

έξω από το χώρο που τελέστηκε
ένα γεγονός δεν μεγαλώνει με την ποίηση
δε γίνεται ούτε μύθος ούτε τραγούδι ο Πόντος
η Κύπρος,
δεν είναι μύθος τίποτε
δεν μεγαλώνει ο ποιητής

δεν μεγαλώνει πιο πολύ από τη σκληρή αλήθεια
πως κυλίστηκε το σφραγισμένο αίμα μας
περιέχεται στην αλήθεια
περιέχεται στο αίμα ο ποιητής
που περιέχεται στη λεπτομέρεια
αυτοσυνειδησίας

ο ποιητής της συνείδησης

Να υπάρχει; Ρωτάω!

Αυτά τα λόγια που θα πω θα μπορούσε να τα είχε πει οποιοσδήποτε να τα είπε ο πάππος μου, ο πατέρας σας τα είπατε χίλιες φορές κι εσείς μα δεν θελήσατε να τα επαναλάβετε ή να τα κάνετε γνωστά. Τα κάνατε πολλές φορές ποίηση. Βλέπετε, ποίηση, όπως είπε κι ο Ρίτσος, δεν είναι το να λέμε λόγια που δεν ακούστηκαν πριν...παράξενα και όμορφα! Είναι το να λέμε λόγια που όλοι θα νιώσουμε κι όλοι μπορεί να τα είχαμε γράψει...

Θα μπορούσε να τα είχατε γράψει...Υπάρχουν στιγμές όπου η ποίηση δεν μπορεί να μοντάρει τίποτε, όλο το μοντάζ έχει εξαντληθεί, όπως τώρα, οι λέξεις του δίκαιου θα μένουν λέξεις, δίκαιες εικόνες μα λέξεις... κι εδώ, κάνω εδώ ένα άλλο ποίημα. Φτιάχνω κάτι, μια ερώτηση που ξέρω την απάντησή της, μια πράξη πέρα από την καλύτερη, θα μοντάρω μια ιδέα, που λέει πως πρέπει ν' αγαπάς τον πλησίον σου ως σεαυτόν! Και η Τουρκιά, κακά τα ψέματα. είναι ο πλησίον μου! Απέναντί μου είναι, κολλητή μου είναι. Κι εγώ θα τον αγαπήσω περισσότερο από τον εαυτό μου, αυτόν τον πλησίον, για να βρω αν, υποθετικά λέω, πιθανόν λέω, να του φέρομαι άδικα, να του φέρθηκα ποτέ άδικα, πόσο και γιατί, να κάνω μια πράξη αγεληκή, αυτό που θα ήθελα να είχε κάνει αυτός ο πλησίον μου για μένα! Να με δει σαν άνθρωπο!

Κι αυτό κάνω, πετάω έξω, για μια μόνο στιγμή, ακόμα κι αυτά τα δίκαια κλάματα, ακόμα κι αυτήν την δίκαιη κατακραυγή, και τις δίκαιες

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

απαγγελίες των κατηγοριών, το ζεστό ποτήρι της αλήθειας, παράλογα τα πετάω όλα...Για να εξαντλήσω με λεπτομερειακή αναίδεια στην αλήθεια την αγάπη μου για τον άνθρωπο, αυτόν τον πλησίον μου. Μέχρις ύβρεως της παγκόσμιας ιστορίας, της δίκαιης ιστορίας που γράφει για όσους ξέρουν να διαβάζουν, ν' αφουγκραστώ και να φωνάξω «εύρηκα!».

Έστω και μια στιγμή της ιστορίας, μια, στην οποία η Τουρκία μπορεί πιθανόν, υπάρχει μια αμυδρή, μια κρυμμένη αιτία, που μου φέρθηκε με ανθρώπινη καρδιά! Και μπορεί να δικαιούται μια άφεση, μια έφεση...

Κι έχω φτάσει να μισήσω και τον εαυτό μου για την ανέχεια και την αυθάδειά μου, για το εξευτελιστικό ιδεαλιστικό μου όραμα, να συγχωρήσω κάτι που δεν συχωριέται χωρίς τη μεταμέλεια του δράστη. Και ξεντόνομαι για την πράξη αυτή και από τα ελληνικά μου ρούχα ακόμα και χρώματα! Και πετάω και τα μάτια μου στα χαντάκια των δρόμων να μη βλέπω...και τ' αυτιά μου στις κερήθρες της λήθης να μην ακούω...για να γίνω ένας άνθρωπος χωρίς μνήμη...και να κρίνω με μόνο κριτήριο την ανθρωπιά μου!

. . .έστω μία, λέω, που να είδε ποτέ τον άνθρωπο γείτονα σαν άνθρωπο γείτονα η γείτονας. Και να πω, «Ει, εσείς στα ίδια μικροί φίλοι μου! Κοιτάξτε το γενναίο γείτονα που έχουμε, ποιος θα τολμήσει να μας πειράξει, ωρέ, με τέτοιο θεριό να μας προστατεύει, εμάς τους μικρούς κι ανήμπορους;» Κι ευτυχώς, ω θεέ μου, ανήκει η φωνή μου τόσο λίγο στο παράλογο πιθανόν και τόσο πολύ στο φως που φέγγει...κι ευτυχώς, ω θεέ μου, ανήκει εκτός από την ανέχεια και την εξαντλητική αποκαρδιωτική εξακρίβωση, στην ολοφάνερη φωτιά που αισθάνεται την αλήθεια έξω από κριτήρια που έδωσε η φυλή, ανήκει σ' αυτό, στη λογική, στη μαρτυρία.

Κι αφού ξεγυμνωθώ από κάθε άλλο επίθετο κι αποποιούμαι και το είναι μου στο πιθανόν της πιθανής εξιλέωσης, πέφτω κάθε φορά το ίδιο και

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

τσακίζομαι...και δεν είναι κόκκινο ελπίδας που βλέπω.....στο αίμα μου
βάφομαι, στο αίμα μου! Γιατί το όραμα ξεπεξεύει πριν ακόμα το ανεβάσω
στο γρήγορο άτι των υπέρ ανθρωπίνων αισθημάτων μου! Το όραμα
ξεπερνά κάθε άλλο σουρεαλιστικό...γιατί η Τουρκία σε σκοτώνει ακόμα κι
όταν φάχνεις να την αθωώσεις...έχει πάντα ένα μαχαίρι κρυμμένο, ακόμα
κι όταν την αποπλίσεις με καλοσύνη...έχει πάντα ένα μαχαίρι φανερό
έχει πάντα ένα μαχαίρι...και σε σκοτώνει στο ξεμολογητάρι της ανθρωπιάς
σου, και κάθε ευφημισμός και κάθε ιδεολογία στο αίμα βάνονται, στο
αίμα...και το ξέρω το χρώμα του αίματος...το ξέρουμε όλοι...α, το
ξέρουμε καλά! Το ξέρουμε χρόνια. Και η ερώτηση καταλήγει με άλλη
δομή στο παιδεμένο μας...Υπάρχει άλλος λαός σ' αυτή τη γη που να
προκάλυψε τόση αιματοχυσία, να ξεπάστρεψε τόσα άγια σύμβολα

να ξεπέρασε και την ανέχεια του ανθρώπου, την αθώα χαριστική παρουσία
της φαντασίας του; Υπάρχει; Ρωτάω. Ίσως και να υπάρχει γιατί πάλι με
δικαία κύτταρα είναι φτιαγμένη η λογική μου! Μα δεν βρίσκω ούτε μία
μια μοναδική δεν βρίσκω απάντηση, σε μια συγγνώμη που δεν είπε
που δεν προτίθεται να πει, γιατί δεν είπε πως λυπάται, και οι λέξεις
παραμένουν βαμμένες...που δε φαίνεται το νόημά τους...κι αυτή η
κατάθεση τα είπε όσα ήθελα να πω, να πείτε εσείς όλοι, μα δε λέει, δεν
είπε πότε άνθρωπος θα δικαιωθεί από το μαρτύριό της. Γίναμε όλοι είτε
αδέλφια που υποφέρουμε από αυτήν, είτε οι άλλοι που παραμένουν οι
μακρινοί θνητοί που της μοιάζουν και σιωπούν και ανέχονται αυτή την
κυνικότητα που διαιρεί στα χρονικά την αδελφοσύνη των φωνών
στη λήγη και ήσυχη ζωή που θέλουμε να ζήσουμε! Και γεννά η Τουρκιά
την αυθάδεια...

Να υπάρχει; Ρωτάω, μα ίσως μ' αυτό ν' απαντάω!

Κοίταξε, ζωντανό ψωμί!

είμαστε ακόμα ελπιδοφόροι
της μακροζωίας
κάθε Μάη κοιμάμαι στα ξέφωτα
κάποια Ιουστίνη, κάποια Αλεξάνδρα κάποια Σοφία
δεν είδαν άλλο μήνα
στην Ανατολία
κάποια όμορφη δεν πρόφτασε να ζυμώσει με δάκρυα
το πρόσφορο του καημού
και το ψωμί το Μάη το κάνω στην ύπαιθρο μνήμη
είναι ζωντανότερο του σιταριού που
χαιρετίζει όνειρα με τόσα καπέλα
μια παστρική γυναίκα
της Ανατολίας ζητάει
να πλάσει το μαζί μου, μια Πόντια μου το γυρεύει, το ζεστό του φούρνου
καρβέλι
ζω το Μάη διπλά
για όσες δεν προκάμανε να πιουν τη χάρη του
και λάβανε αιωνιότητα
που πίνει η μνήμη μου στον Πόντο

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

είναι ακόμα σε κατάσταση εξαγρυπνισμένου κώματος η μνήμη
να την αναγείρεις πρέπει
να την ξυπνήσεις σαν το φουκό που κοιμίσες
σαν πέτρα που θα δέσεις με την άμμο
θα μπει σαν ψωμί σ' ένα εσένα

Γιοκ!

Και θέλετε να μου μπείτε στην Ευρώπη!
στην Ευρώπη που έχει Ελληνικό όνομα
στην Ευρώπη που έχει ελληνικό όνομα
και το χρήμα που τόσο αγαπάτε
γιατί το πήρατε; για ποιο αλισβερίσι το θέλετε;
τις εικόνες που δεν αγαπάτε γιατί, για ποιον
πότε σεβαστήκατε ένα, ας είναι κι ένα ελληνικό όνομα;
που όλα τα σβήσατε και Πόντο και Κύπρο
και Κερύνεια και Αμμόχωστο
Ευρώπη;
Ευρώπα γιοκ, χωρίς πολιτισμό και συγγνώμη! Έχετε τους στρατιώτες
σας, μπαξίσι... δεν σας φτάνουν;
μα ναι, το ξέχασα
θα σας βάλουν μέσα όλοι όσοι έκαναν τα ίδια
να μεγαλώνει η κλίμα σας!

Ω, πόσα μαλλιά να βγάλω

πόσα πνιγμένα ωμέ ν' αρθρώσουν τα άναρθρα μέλη μου
στέκει με μάτια ψεύτη
πουλάει τα μάτια μας να πάρει τις οικονομίες του παιδιού του
κοιμάται με καρδιά από ξύλο, ο εχθρός
ω, με πόσα κτυπήματα το στήθος να λιώσω
πόσα πιστεύω να στείλω να χαθούν
στο φέρετρο της σιωπής
πόσα και πόσα να γεμίσω παραθύρια
στο νου να δω την κάρα της γενιάς
τα γένη μας απέκτειναν οι διψασμένοι για αίμα μανιακοί

Περπατούσαμε...

χωρίς να ξέρουμε πού πάμε
σαν άδεια σακιάκια στον άνεμο
εσωτερικά λόγια γαντζωμένα στο φως του δειλινού
σταμάτησαν όλα εκείνο το γιόμα που άδειαζε
ξέραμε τον πατημένο από τη μοίρα δρόμο
τον αναγνωρίσαμε πριν τον περάσουμε
μόνο από το αίμα που τον χάραζε
σαν αρχιτέκτονα σημάδι
τα σπίτια

θα κτιζόνταν απάνω όσα αφήναμε
σαν κιμωλία αστυνομίας
που ιχνογραφεί τα δολοφονημένα
η ανάσα κι αυτή κομμένη σε ίσα κουρέλια δεμένη μ' επιδέσμους
χωρίς γάζες ανάπνεε

δεν ήθελε να ζήσει, το υπέγραψε σε άγραφο σύννεφο
περπατούσαμε και η μόνη μας γραμμή στο δρόμο
ήταν 'κλωστή δεμένη
στην ανέμη τυλιγμένη'
με χρώμα από γαίμα

Νε, νε νε τίποτε

μόλις που ακούστηκε το κλάμα ενός μωρού
ο δρόμος δεν είχε νε σπίτια νε δέντρα
μόλις που ακούστηκε το κλάμα ενός μωρού
που δεν θα ξαναδεί
που δεν μπορεί που δεν κρατεί
δεν είναι πια να ξαναδεί ήλιο την επομένη
που θα προφτάσει το μάτι
να δει την άκρη μιας κάννης
νεκροφορεμένη
από το στήθος της μάνας του

νε ζέστη δείχνει
νε φως
νε τίποτε, τίποτε
το γάλα, το αίμα
η γη
χρώμα ολόιδιο
φονευμένη η φυγή

επιληπτική η μέρα
αντισεισμική η στιγμή
που σέρεται για ένα χάδι στα καμένα πόδια της ιστορίας

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

με αφρούς μιας θάλασσας που σφάζεται να δει ξημερωμένη αυτοκτονεί
σε όσα είδε απόψε πάλι η αυγή

ανίκητο
αιώνια ζωντανό του Πόντου βλέμμα

Ποιητικό ντοκιμαντέρ

Στα δεκαοχτώ μου χρόνια

αυτό ήταν όλο;
μια μέρα στην παράλια
κι αμέσως η κάννη;
και αμέσως σπρώξιμο με λόγχη, σπάσιμο στα παιδιά μετά...
μετά δέσιμο σφιχτά, άδετα μάτια χέρια
πέταμα στη θάλασσα, σακούλα ραμμένη
με νήμα φτωχού τυφλού ήλιου φορτωμένη;
αυτό ήταν όλο κι όλο; ό,τι θα έπαιρνα από τη ζωή
στα δεκαοχτώ; από τη ζωή αυτό;
ζωή επί θανάτω; κι από θάνατον ανθρωπού προς άνθρωπο;

Στον ήλιο

Τα σώματα μαύριζαν
άταφα
μοσχοβολούσαν αγίασμα
...κάνε πέρα να δω
από εδώ είχα κοινωνήσει το πρότυπο γάλα
τα χοντράδια στα χέρια αποσυντέθηκαν
ήταν που χάιδευαν
μολύβι το χέρι...
κάνε πέρα να φανούν
ας είναι και νεκρά τα σώματα που σφράγισε
η ακάματη εχθρότη
με σιωπή κόψης κορφολογούνε λόγια, ακούν ευαγγέλια
κάνε να δω να χορτάσει το αίμα μου αγίασμα
να μην ξεχάσω την πορφυρογέννητη κλωστή
θα χρειαστεί να φτιάξω από την αρχή
άνθρωπο στη θέση ενός αγίου με φως ρητορείας
αναστημένο ανώδυνα σε διαφορούμενα θαύματα
δεν είναι τόσο εύκολο να ξαναφέρεις όσα δύσκολο να ξεκληρίσουν
ωριμάζει εξωτικά η ελπίδα
σαν δακτυλίδι με χρυσόβουλλα
τα λυτρωμένα σώματα ευωδιάζουν ανθούς
βροντοφωνάζουν στο στερινό αύριο της φωνής
μιας άγριας αχλαδιάς

Κλάμα

Πήγαν χαμένα κι άραχλα
δεν έμεινε ίχνος σε ιχνογραφία
τίποτε, κανένα
από το τίποτε
τα νιάτα γίναν αλοιφή καημού και πάλι
αχ! τα όνειρα κουράστηκαν να μένουν
όρθια εδώ που κρύβομαι
να μη με βρει ούτε ο εαυτός μου
πίσω απ' τον υπερηχητικό τοίχο
ντάκια ντούκου κτυπούν
σαν κεφαλές καρφοβελόνων
οι φωνές που μου ζητούνε μνήμη
σα να μην έφαγαν για μέρες τους φθόγγους της λέξης και πόσο καίει η
ηφαίστεια πληγή
αχ, απ' εδώ που πίνουν γάλα τα παιδιά μου
έχει άλλα σημάδια, τα γονικά τ' εχθρού
που χάραξαν
με ξεριζώματα δυο μαχαιριές τα δυο βυζιά μου
και στάζει χώμα από τα χείλη
πριν ο εχθρός τα θάψει
και στάζει γαίμα που δεν έμεινε, μια στάξη, σταλαμή

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοικτονία

πήγανε φύγαν οι μισοί
δεν έμειναν να δουν τον τελειωμό μου
και οι κρατήρες των πληγών έχουνε μάτια

πού 'σαι Αργύρη; πού 'σαι Μένιο;
κι εσύ Ζωή δεν άντεξεις

πού είσαι;
αυγή που σε καρτέραγα να 'ρθεις
να ξεψυχήσω;
δεν έχει δάκρυ το νερό
ούτε νερό το δάκρυ
κι έχει βαφτεί με κόκκινο υγρό ο πολυέλαιος
κι η μάνα που με γέννησε
σε ποια της γης την άκρη
κλείσαν οι πόρτες της ζωής

από μικρή δεν είδα
δίχως τον ήλιο οι ήλιοι μου με πρόδωσαν
στης γειτονιάς πυρήλιο
γεννήθηκαν δεν πόνεσαν
δεν το συχώρεσαν
πού θες να πάω να χαθώ
να μη με βρει κανένας
έχασα άντρα και παιδιά
και μια τιμή που απέμεινε
εμένα της Ρωμιάς ή όπως το θέλεις πε με
φτάνει αυτό που απόμεινα και θα πεθάνω μ' δαύτο
του παιδεμού για την τιμή
μου φτάνουν να πεθάνω

Το στήθος μου

Πρόφτασα να το δω
πάνω στο ξίφος
περασμένο
έτρεχε αίμα

στο γλυκό διάδρομο της άλλης όχθης σαν περνούσα...

το φως περίμενε

κι ορκίστηκε πως δεν θα είχα μνήμες

να θυμούμαι

αν είναι να παιδεύομαι

καλύτερα άσε με, σκότος

δεν θέλω παράδεισο

ούτε αιωνιότη

η μπολιασμένη μνήμη με ζητά...

πρόφτασα και το είδα

ο εχθρός το κρατούσε κι αλλάχλαζε

ερχόταν για όλους εκτός για μένα

η απολύτρωση

πρόφτασα που έσφιγγε ο καημός

έγερνε ο άντρας μου γι' αγάπη

έσφιγγαν τα παιδιά να κάνουν αίμα
που τώρα το έσφαζε ο εχθρός
για αίμα ...

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

τι περιμένω; κρανοφόρων ο τόπος τώρα
προβιβάστηκαν με τη χρήση της λόγχης οι στρατιώτες
Κρανίου τόπος ο κάμπος, η θάλασσα με ζωντανές μνήμες
φουσκώνει στήθος
για όσους θα θυμούνται να θυμούνται
μια πηγή ρημαγμένη, απλή, στενεμένη
ζεστό μου το πέρασμά μου απ' εδώ

Τι είμαι;

Μόνο μια ιλαρή ψυχή που βλέπει
μετά από χρόνια
και προσπαθεί να στηριχτεί
στον ώμο των θυμάτων
και είναι τόσο γερά
είναι ζωντανά
που στηρίζουν
στα χρόνια
στην απόσταση
στο βρικολακιασμένο κρύο
μένει ακόμα βουβός ο δράστης
σαν λύκος ύπουλος με άτριχο κεφάλι
πίσω από κοπάδι

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

ο ζωντανός απόκληρος
που ξέρει να σιωπά!

τι είμαι αν δεν τον κάνω να μιλήσει
παρά μια άλλη όμηρος
μια σιωπηλή φυλακισμένη όμηρος
μιας σύγχρονης γενοκτονίας
της σφαγής των φωνών, της φωνής μου
και φοβάμαι τη σιωπηλή ομηρία
φοβάμαι το λύκο
για το πρόβατο που είμαι
τρέχω να δω
...δεν είμαι ατύφλωτα τυφλή
έχω κεντημένη φωνή, τη βλέπω
μου έμεινε να την ακούσουν...
όσοι δεν βλέπουν ούτε γνώρισαν

Ποιητικό ντοκιμαντέρ (συνέχεια)

Το και της ελπίδας;
καμιά φορά, αυτό το και που γράφω
μ' αιχμαλωτίζει σ' ένα πηγάδι με λέξεις
είναι μαγικά μαγικό
συνεχίζεται η ζήση η μαγεία του
που άρχισα για να τελειώσω, συνεχίζω και σ' ακούω

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοικτονία

στο και της ελπίδας ν' αναπνέεις

σε ακούω

συνεχίζει και σε παιδεύει, σ' αισθάνομαι

συνεχίζει το και, με συνδέει μου εκικενώνει τον νου

με όσα περνάω στο και

της επόμενης φράσης

ζω για ένα λεπτό ακόμα, κάτι είναι

στο λαιμό δεν με πειράζει ό,τι βάλουν, ζυγό, αλυσίδα, σχοινί

έχω συμπλεγματική ροή σήμερα, έχω συνέχεια

και τώρα και ύστερα

θα αναπνέω στο επόμενο και

θα ζω στην άλλη παράγραφο

στο και, στο ζεστό, στο κάστανο στο χιόνι

στην κουβέρτα στο ξεσκεπαστο κατώφλι, στη λέξη που κινείται στο φως

στο σιοτάδι, στο αύριο πάντα

Το δαχτυλίδι

του πατέρα έβγαλε απ' το ζεστό ακόμα δάχτυλο, το φόρεσε

στη σάρκα του με το αίμα που νιώθω

διπλώνομαι στο θάνατο πριν βρω τα γονικά μου

ίσως, παρακαλώ, αν βάλει πιο βαθιά το μαχαίρι

να μπορέσω να προφτάσω, έτσι γυρμένη, να φιλήσω την πέτρα του

Ή όλοι οι Έλληνες να σωθούμε ή κανέναν...

(Αληθινές ιστορικές σκηνές από τη Μικρασιατική Καταστροφή)

Αυτή είναι μια ελάχιστη συμβολή στη μνήμη μιας μοναδικής φίλης μου.

Ένα μικρό αφιέρωμα στη Σοφία Ανθοπούλου. «στο Σοφιώ μας» που
χάσαμε εδώ κι ένα χρόνο.

Η Σοφία δεν ήταν άνθρωπος που συναντά κανείς καθημερινά. Ήταν μια εξαιρετική υπαρκτή. Με ευαίσθητη ψυχή· ήταν καλλιτέχνις καλοσύνης, με τόση κατανόηση δοσμένη σε ασύνορα δοσίματα. Δεν παντρεύτηκε για ν' αφήσει έστω φαινομενικά «κάτι» πίσω της. Άφησε όμως κάτι που λίγοι θα μπορούσαμε να κληροδοτήσουμε από τις αξίες των αξιών μας.

Ευαισθησίες, καρδιά μάνας, συμπόνια αδελφής. Παρέδωσε ακόμα στην πένα μου την ιστορία της ζωής της.

Το Σοφιώ έζησε όλες τις πτυχές της ιστορίας του Ελληνισμού του 20ου αιώνα, σε όλη τους την έκταση, όλες, εκτός από εκείνες του Πραξικοπήματος. Και άρχισε να υφαίνει τη μνήμη της από τη Μικρασιατική Καταστροφή. Για τούτο η Σοφία Ανθοπούλου είναι και ιστορικό πρόσωπο μέσα από τη βιογραφία της. Είχα την τύχη ν' ακούσω την ιστορία της και να πάρω λεπτομερείς σημειώσεις, σε ορισμένες δε σελίδες εξαιρετικά λεπτομερείς. Τα έδεσα όλα με το στίλ της γραφής μου

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

και το συναίσθημα που μου δημιουργούσε η αφήγηση χωρίς να ξεχάσω
τον τόνο της φωνής της ή την έκφραση του προσώπου της.

Το ακόλουθο απόσπασμα είναι από τις διηγήσεις της προσφυγιάς της,
κορίτσι οκτώ χρόνων τότε... Εύλογα το διάλεξα. Η φυγή, η μαούνα η
θάλασσα τα παιδιά στη βάρκα. η επιβίωση, η ζωή, οι σκέψεις γι'
αυτοκτονία κάτι επικαιρο και σήμερα. Αλλά, στη Μικρασιατική
Καταστροφή, είναι αποκαρδιωτικό να βρίσκει κανείς πως και ορισμένοι
από μας κατατρέχανε τον δικό.

Εύχομαι να δεθούν σε βιβλίο, κείμενο και ύλη του παρελθόντος και
συναίσθημα. Και, «που να μυρίσει ο τάφος της» - να αναβλύσει δηλαδή
μύρα, όπως λέει η κυπριακή έκφραση - εύχομαι να συναντήσω μέχρι το
τέλος της ζωής μου ακόμα ένα τέτοιο ανθρώπινο δείγμα. .

Ξαφνικά τα μάτια της έπαιζαν ένα παιχνίδι με το χρόνο που δεν είχα
γνωρίσει πριν. Με έβλεπε πίσω από τα χρόνια, σαν παρελθόν και
μέλλοντα, στο σκληρό και ατίθασο τώρα, άκακο κήτος αιωνόβιο που δεν
έχει γνωρίσει από τις μέρες παρὰ μόνο τη μνήμη τους. Ήταν σαν να
έπαιζε ξανά στο κομμάτι της ζωής της...ένα crescendo που την πονούσε.

Το μικροκαμωμένο σώμα της ορθώθηκε κι ανέμιση τα χέρια.

Ύστερα έπιασε με τις παλάμες τα μάγουλα και ανακάθισε.

...Καταστροφή, ω θεέ μου. Καπνός... φωτιά και...
Ελληνισμέ μου κράτα γερά...Φωνές, παιδιά να τρέχουν δεξιά κι
αριστερά...Καταστροφή. Μικρασιατική Καταστροφή...και δρόμος για τ'
αλλού.

Είδα τους γονείς μου που ετοιμάζαν τη φυγή που μας είχαν σχεδιάσει
άλλοι. Θυμάμαι καλά τις φωνές τους. Ο θάνατος ερχόταν κατά δω, κοντά

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

μας, στην Κίο. Ακούσαμε εν τω μεταξύ για τόσα και τόσα. Ακούσαμε για μια γυναίκα που βρέθηκε εικείνες τις μέρες στο μώλο της Σμύρνης, έτοιμη να φουντάρει για το άγνωστο. Μόνη με ένα μποξά στο ένα χέρι και το παιδί της στο άλλο, βρέφος αυτό. Να δούμε πόσα είχε στο νου της. Αυτή την ιστορία την άκουσα και από τη μαμά και πολύ αργότερα εδώ, σ' ένα ραδιοσταθμό, την έλεγε μια γυναίκα, άρα, είπα, είναι αληθινή. Την βλέπει, που λες, ένας τη γυναίκα και της λέει. «Τι κρατάς τον μποξά και το παιδί, κυρά μου, πέταξε τα πράγματά σου για να μπορείς να έχεις μόνο το παιδί.» Η γυναίκα δεν ήξερε τι έκανε. Μέσα στο φόβο, μέσα στην αγωνία του θανάτου και τη σύγχυση, πέταξε αντί για τον μποξά το παιδί της στο φούντο της θάλασσας της Σμύρνης.

Το Σοφιώ είχα καθίσει τώρα. «Αχ, δεν μπορώ άλλο» είπε, κι η θωριά της κίτρινισε, μα ξαφνικά σκέφτηκε πως αυτή ήταν η μοναδική ευκαιρία να πει εκείνα που δεν είχε χρόνια και που ούτε η ίδια άκουσε τον εαυτό της να λέει.

«Μας σάλειψε τα λογικά η καταστροφή που ερχόταν και κοντά μας. Θυμάμαι... Έναν άντρα να κτυπά την πόρτα του σπιτιού μας. Στην αρχή μας είπε ότι θα έρθει βοήθεια και μπορεί όλα να ξαναγίνουν όπως πριν. Είχε ένα γείτονα που μας ειδοποιούσε κι αυτός. Κτυπούσε την πόρτα και μαθαίναμε τι γινόταν απ' αυτόν. Αλλά δεν ήταν έτσι τα πράγματα, κάποια στιγμή, κάποια ώρα, ξαναήρθε ο άντρας, κτυπούσε τώρα πολύ πιο δυνατά, δεν είχε καιρό να περιμένει και φώναζε, «Ανθόπουλε, έρχονται, πάρε αμέσως γυναίκα και παιδιά και σώστε μόνο τις ψυχές σας.» «Σώστε τις ψυχές σας», ήταν η ηχώ στ' αυτιά μου για χρόνια μετά... Ο πατέρας άνοιξε την πόρτα, θυμάμαι. Τα μάτια του ξένου έπεσαν πάνω στα πράγματα του σπιτιού μας. Πλούσια έπιπλα, λάμπες ακριβές πανάκριβα όλα όσα είχαμε. Τις λάμπες από μέρες δεν μπορούσαμε να τις ανάψουμε.

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

Οι Αμερικάνοι που ήταν αραγμένοι στο λιμάνι της Κίου έκαναν τη βόλτα τους από σπίτι σε σπίτι και έλεγαν δύο μόνο λέξεις ελληνικές που ήξεραν. «Φου λάμπα, φου λάμπα», να σβήσετε δηλαδή τα φώτα γιατί είχε συσκοτίσει.

Έπρεπε όλα να είναι σκοτεινά. Τη νύκτα εκείνη ακούγαμε ό, τι γινόταν, σα να ήταν η γη ολόκληρη στα πόδια μας. Ο πατέρας μου μιλούσε σιγανά αλλά τον ακούγαμε εμείς τα παιδιά. Και εγώ που ήμουν η μεγαλύτερη και η Άνδρω, η αδελφή μου η δεύτερη και ο Αλέκος και ο Μπάμπης, που ήταν τότε πολύ μικρότεροι. Ο πατέρας μου είχε όπως είπα Φαρμακείο και είπε στη μητέρα μου ότι δεν ήθελε ν' αφήσει την οικογένεια στα χέρια των Τούρκων.

«Είμαι φαρμακοποιός Όλγα» της είπε «και γνωρίζω από φάρμακα. Έχει φάρμακα που είναι ελαφριά, αλλά φέρνουν σίγουρο θάνατο και θα μας πάρουν τη ζωή όμορφα, χωρίς να πονέσουν τα παιδιά μας. Δε θα μείνουμε στα χέρια τους, Όλγα. Δεν θα πέσουμε στα χέρια των Τούρκων!»

Η μάνα μου ήταν γενναία. Η οικογένειά της γνωστή από το 1821. Από τη γνωστή οικογένεια των Ορφανών. Η μητέρα της ήταν Αθηναία, τηνε λέγαν Ανδρομάχη και ήταν γνωστή μάμη στην Αθήνα του περασμένου (προπερασμένου) αιώνα. Ανδρομάχη, ναι, αλλά παντρεύτηκε τον παππού μου που ήταν Μικρασιάτης, τον Ορφανό, από την μοναδική οικογένεια των Ορφανών που ήταν στη Φιλική Εταιρεία. Άκουσα τη μητέρα μου λοιπόν να λέει... «Όχι, όχι φάρμακα, πονάει το φάρμακο, δε θέλω να πονέσουν τα παιδιά μου. Καλύτερα να πνιγούμε όλοι, Κώστα. Είναι πιο εύκολο. Και θα φανεί παιχνίδι στα παιδιά.»

Στέκονταν κι οι δυο για ώρα, σιωπηλοί, σ' ένα κουβάρι σκοταδιού, μέχρι που ξαναμίλησε η μητέρα μου.

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

«Να δέσεις εσύ ένα σχοινί στη μέση σου, Κώστα μου», είπε στον πατέρα μου με στοργή, «και στο ίδιο σχοινί να δεθώ και εγώ και τα παιδιά. Να πάμε στη θάλασσα σα να μη συμβαίνει τίποτε, να μπούμε μέσα και να προχωρούμε μέχρι να μας πάρει το κύμα τη ζωή μας, το κύμα της Κίου που συνηθίσαμε να βλέπουμε από το παράθυρο του σπιτιού, να τραβήξουμε για την Ελλάδα της ψυχής μας.»

Εμείς τα ακούγαμε όλα και δεν κλείναμε μάτι.

Ήταν οι δυο τρεις τελευταίες νύκτες στο σπίτι μας αυτές. Θ' αποφασίζαμε για την καλύτερη εκλογή του θανάτου μας. Για να μην τουρκοβρούμε. Δεν το ξανάδαμε από τότε. Όλα έγιναν με τέτοια γρηγοράδα και σε τόσο πόνο, βουβό πόνο. Ακούστηκαν στο πρωινό φωνές πως έρχονται.

«Έρχονται οι Τούρκοι!»

Δεν είχαμε πια χρόνο ούτε και να πνιγούμε.

Αμέσως μετά από την είδηση, ο πατέρας έτρεξε κρυφά στο φαρμακείο να πάρει φάρμακα, ήταν το μόνο που είχαμε για να επιβιώσουμε, να τα πουλήσει ο πατέρας στην Ελλάδα. Δεν είχαμε...ο μπαμπάς πλήρωσε σε Εγγλέζικα

βাপόρια να μας πάρουν. Το λοιπόν, ήρτανε...Πρόσφυγες. πρόσφυγες παντού...Βρεθήκαμε όλοι στη θάλασσα, σα σαρδέλες κοντά ο ένας στον άλλο αλλά δε θυμάμαι πια φωνές, λες και σβήσαν ολονών οι φωνές με την παρουσία μας στη θάλασσα, δεν είχαμε τι να πούμε...ό, τι λέγαμε πια ήταν από μέσα μας προσευχή για μας για τ' αδέρφια μας να ζήσουμε να ζήσουν.

Κάθισε, ζαλίζομαι, θα σου πω, να τα βάλω στο νου μου...τώρα τα ζω...Νομίζω πως είμαι εκεί. Γυναίκες, παιδιά, πλούσιοι, φτωχοί, όλοι όμως Έλληνες, Έλληνες που είχαμε μείνει σ' αυτά τα χώματα αιώνες πριν. Και τώρα φεύγαμε για πάντα...

Γράψε τα από μένα που τα έζησα, ήμουν μόνο οκτώ.

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

Πάρα κάτω το λοιπόν, ναι...είχε έναν Έλληνα, Νίκανδρος, που είχε μια μαούνα χωρίς μοτέρ και ήτανε κι ένα βαπόρι στο λιμάνι έτοιμο να αναχωρήσει για Ελλάδα. Ήμασταν γειτόνοι με το Νίκανδρο. Έτσι γέμισε η μαούνα πρόσφυγες... να χωρέσει όλη η Κίος θέλαμε, κάποιιο άλλοι θα πήρανε τη θέση μας, ας είναι, να φύγουμε από κει γιατί θα 'ρχόντουσαν... να σωθούμε όλοι... και τη δέσανε στο μεγάλο το καράβι τη μαούνα, για να το ακολουθεί. Αλλά είχαμε μεγάλη φασαρία για να γίνει αυτό. Είχε και φουσκοθαλασσιά. Θυμάμαι...έκανε πολλή ζέστη. Από τη ζέστη την πολλή έπαιρνε από τη θάλασσα νεράκι να μας δροσίσει ο μπαμπάς. Μας το έβαζε στο πρόσωπο με μαντιλάκι αλλά κι η θάλασσα καυτή. Διψούσαμε. Κάθε τόσο ερχόταν από τη στεριά κομμάτια φωτιάς κι έπεφταν στη θάλασσα σε απόσταση μέτρων από μας που φεύγαμε. Το μόνο που ακούγαμε είναι ένα φλαπ, φλαπ, η βιασύνη της θάλασσας να μας φυγαδεύσει, το φλαπ, φλαπ του καυτού νερού στη βάρκα, το μόνο που βλέπαμε ήταν θάλασσα και φωτιά, το μόνο που ακούγαμε ήταν ο βασιανιστικός θόρυβος από τη γη που αφήναμε, τίποτε άλλο, ακόμα και τα μωρά σώπαιναν. Κι ένα εικόνισμα κράταγα στα χέρια μου με άφωνα μάτια κι αυτό...να, το ξέρεις, αφού κάθε που έρχεσαι το προσκυνάς. Τα σπίτια της Κίου άρχισαν να μικραίνουν, η ζωή μας άρχισε να μικραίνει κι αυτή στο άγνωστο. Και ο «Άγιος Σπυρίδων», το φαρμακείο του πατέρα μου που μας είχε μεγαλώσει και θρέψει δεν θα παρέμενε παρά στα όνειρά μας.

Τ' αδέρφια μου που τόσο αγάπησα ήταν τόσο μικρά, να η Άνδρω μας πέντε, ο Αλέξης τεσσάρων και ο Μπάμπης μηνών.

Στα μισά έπιασε φουρτούνα και είπε ο καπετάνιος του καραβιού του μεγάλου που ήμασταν δεμένοι, «δεν θα πνιγούμε όλοι, να πνιγούμε τουλάχιστον οι μισοί, να κόψουμε το σχοινί» και να αφήσουνε εμάς στη μαούνα ελεύθερους στην όρεξη των κυμάτων, στη μοίρα μας. Αλλά πήγε

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

ένας Κιώτης από τη μαούνα και ανέβηκε πάνω στο σκοινί, μωρέ τι παλικάρι που ήτανε, σκαρφάλωσε έτσι και με τα πόδια σύρθηκε από τη μαούνα στο πλοίο, τυλιγμένος σαν το φίδι στο καραβόσκοινο, με κίντυνο τη ζωή του, πάνω από τη θάλασσα να κρέμεται σαν το φύλλο, και κάθισε καρραούλι εκεί να μην κοπεί. Κρατούσε μαχαίρι και ήταν ικανός για όλα για όποιον έβαζε χέρι στο σκοινί, φτάνει να σωζόμασταν όλοι. Με κίντυνο της ζωής του ανέβηκε στο σχοινί. Κι έμεινε ώρες εκεί μέχρι να βεβαιωθεί πως δε θα μας αφήναν πίσω οι δικοί μας, Παναγία μου Δέσποινα, φώναζε τόσο δυνατά που φοβηθήκαμε κι εμείς ακόμα που τον ξέραμε. Τη φωνή του την ακούω ακόμα και στον ύπνο μου. «Η όλοι ή κανέννας, ή όλοι οι Έλληνες θα σωθούμε ή κανέννας.»

Το πλοίο θα πήγαινε στη Ραιδεστό. Στη Θράκη. Εκεί κατεβήκαμε.

Κανέννας δε μιλούσε, λεπτά ώρες σαν αιώνες... Μονάχα ζέστη και νεράκι από τη θάλασσα στο πρόσωπο, στα χείλη.

Ήμουνά τότε οκτώ. Θυμάμαι...την Κίο να χάνεται στον πυκνό καπνό της φωτιάς. Και τη σιωπή, την ατέλειωτη, μαρτυρική σιωπή.

Και φτάσαμε, φτάσαμε στην Ελλάδαδα σώοι, χωρίς να έχουμε πνιγεί, αφήνοντας την ψυχή μας πίσω, χωρίς να έχουμε... φαρμακωθεί, φτάσαμε στην Ελλάδαδα... όλοι και κανέννας.

Ράφρι!

Δυο χέρια σε πνίγουν
το ξέρω
σε έπνιγαν πάντα
από το εννιακόσια δεκαπέντε
μέχρι το τόσο
το πόσο
που πέθανες που πεθαίνεις
που ζεις ακόμα
με καλαμίδι στο χέρι
με συκόφυλλα στην τσέπη

και με το αίμα στο στήθος
σαν να 'τανε γι' αυτούς λουλάκι μπογιατζιδικο
να βιάψουνε τη γη σου
πριν την αρπάξουν...
δυο χέρια σ' έπνιγαν πάντα
φτεροκοπάν όσα δεν είπες
βουβός στην καταδίκη των πεσόντων
μια μέρα σαν κι αυτή, μακριά στη γη του νότου
ίσως τα εγγόνια σου
ίσως μια ξένη ύπαρξη

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοικτονία

μπορέσει και δει ν' ακούσει
μέσα από τον καπνό και τη φωτιά τού άλλοτε
να οι τελευταίες σου λέξεις ποιες ήταν
'μάννα μου Ανατολία', τις έγραψα, τις ήπια
μην με σκοτώσουν που ήμουν ο αγωγιάτης τους
έτρεμα μήπως λείψει η πνοή
από τους ανεπανάληπτους φθόγγους σου

Κι αυτοί οι αγροί

γονάτιζαν από χαρές
και γέλια που θριάμβευαν στο σκότος
καπέλα γιορτινά γιλέκα ορθάνοιχτα
αντρίκεια χωρατά και γιορτινά μαντάτα
λυγίζανε από φως τα μονοπάτια
στις πηγές
και φύλλα με μηνύματα πετούσαν στ' αδηφάγα ενθύμια της πέτρας
γυναίκες χείλη αφίλητα
παρθένα κοριτσάκια
κυνήγησαν τις μέρες να χαθούν να μην τελειώσουν
κι η λίμνη εκεί στο δίστρατο χτισμένη
γέμιζε όλη χάριτες βαρκούλες
κάποτε αυτοί οι αγροί
σταμάτησαν ανάσες

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

κι ο φόβος δηλητήριο
νερό στο εγερτήριο μ' ενέσεις
πονάνε τα σύνθετα οράματα
θέλουν να θυμούνται και όσα ακόμα
στοίχειωσαν το δρόμο
με εφιάλτες θα πονούν, θα καίγονται

Θα 'ρθω

με κανελόλαδο να σε ξυπνήσω
να θυμηθούμε μαζί το θαλασσινό νερό που πότιζε η πορεία
μαζί πώς γίνεται
ο στραγγισμένος πόνος

ρεβέντι, μελισσόχορτο, αραρούτι

Πόντε μεγάλο πολυκάντηλο

Πόντε μικρό κεράκι
Πόντε φως άπλετο Πόντε σκοτάδι
Πόντε σκαλιστή πέτρα
και άμμος μαύρη στον Εύξεινο που αστράφτει
Πόντε δικέ
μα δίκαια
δικέ κτισμένο φως ανίκητο!

Πορεία!

Στα σύνορα συρτός...
ήμουν σχεδόν στην πατρίδα Ελλάδα
όταν μου φώναξαν αυτοί
που ντύθηκε η στολή
να μην κουνήσω βήμα
είχα περάσει τα σύνορα στο σούρσιμο
μόνο τα πόδια κάτω από τα γόνατα έμεναν
στη χώρα που λουζόμουν για δική
το 'καναν τα 'νοψαν, το 'καναν

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

θέλησαν όσο το πέφτει βάρος μου από κει
«Ό,τι είναι από εδώ από τα σύνορα είναι δικό μας!»
«...βλέπουμε αύριο τι θα ζητήσουμε άλλο»
το αίμα κατέβαινε, η μέρα έσταζε
η ψυχή δομούσε, η ελπίδα δρώμα χοντρού απέραστο
ας ήταν κι έτσι
ακρωτηριασμένη...η Ελλάδα έτρεχε να προιάμει με όνειρα
είχα φύγει μισός, είχα έρθει ολόκληρος
μόνο πόδια πήραν
όχι βήματα

Λέω πρέπει να 'μαι πρακτική

Έχω χρέη να πληρώσω σαν Ελληνίδα
μα έχω εκ των πραγμάτων
νομμένα όλα τα μέλη μου
ανάπηρη στον πόνο της γενιάς
ποιος θα με σώσει
ποιος θα με σηλώσει
εσύ μικρή που
λιώνεις μέρα τη μέρα
πένα που δεν ξηλείφκεται
όσο στενεύει ο χρόνος και ο χώρος του όμορφου
αλαφιασμένη του πόνου καρτερικά, πιστό του αλτρουισμού μελάνι

Γράψανε για τους αριθμούς

Γράψανε ανώνυμοι σε μιαν εφημερίδα
πολλά γιατί αν γίνονται διότι
γράφανε τα φιλανθρωπικά ιδρύματα
που στήσανε ταμεία ολούθε
γράφανε για να γράψουν,
έτσι είθισται

να υπάρχουν κατά παραγγελίαν φιλανθρωπικά ταμεία
πρέπει κάποτε να μαζευτούν, είπανε, χρήματα
για τον άνθρωπο
πως μαζεύουν, σου λένε, αγαθά αφού φυτεύουν οικότο
και κρατούν το ένα τρίτο
των εισπράξεων από συμπάθεια
που πουλάει για εισπραξη
περιμένω ακόμα να γράψουν
για τη Γενοκτονία
κανένας δεν έγγραψε για τη γη που πατούν και φωνάζει
για ένα χώμα που έχει ένα είναι
και το είναι του ένα το έχει
ψυχή που δε μισεύει

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

έχει στην πλάτη
μια βαριά, πλατιά μια ιστορία

Η γενοκτονία συμβαίνει κάθε μέρα

παντού
κι ακόμα εδώ, μπροστά στην άγρια θάλασσα του βίου
επί τέλους ασπάσου την αλήθεια, πως όταν δεν μιλάμε στα παιδιά τη
νεκταρώδη μας
συμβαίνει στο σπίτι μας η σφαγή της γενιάς
όταν δεν μιλάμε στα παιδιά μας την ιστοργό μας
είμαστε εμείς οι σφαγείς
του ποταμού της

Αυτός ο Μεγαλοσταυρός

που μου χάραξαν
με την άκρη της χατζάρας στο στήθος
με σκοτώνει στον παράδεισο που βρίσκομαι
δεν πρόλαβα να ζήσω τέλος
ξεψύχησα στα χέρια του χαράκτη
μια μακελεύει η ψυχή του, μια παλεύει η δική μου
πως δεν συμπλήρωσε το χάραγμα
της τιμωρίας μου

έμεινε ακάμωτος
χωρίς το ένα χέρι ο Χριστός να ξεκουράζει
στο ξύλο σώμα

αντί για μένα

έχει ακρωτηριαστεί
ψάχνω τον δολοφόνο από ταυτότητα
αίμα με φωνή μιλά στα χέρια, με χρώμα ανεξιτηλο
δεν πιάνει η συνείδηση μαρτυρίες
από το αίμα τον ψάχνω
να δώσει πίσω το χέρι
που άφησε στο ακάμωτο κρέμα
και στο Χριστό την ξεκούραση σταύρωσης

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

κι ήταν τόσο νωρίς που έφυγε
με ρεβέντι βαμμένο το στόμα του ήταν
ήταν τόσο αργά ν' αλλάξουμε θέση
ήταν νωρίς που έφευγα αργά-αργά στο θάνατο

Ένα μισοφέγγαρο

δεν πρέπει να κρατιέται με μανία
ένα μισοφέγγαρο δεν πρέπει να έχει μάτια στο αίμα
ένα μισοφέγγαρο είναι αθώο
γεμάτο ελπίδα για τις μέρες που θα 'ρθουν
τις μέρες που γεμίζουν τα σπλάχνα αγάπη
ένα μισοφέγγαρο
είναι σύμβολο
καλοσύνης, το πήρατε από μας
σύμβολο γι' αύριο
σύμβολο ανανέωσης
αθώο
παρθενεμένο
ένα μισοφέγγαρο δεν πρέπει
να το σκοτώνετε σκοτώνοντας
που το διαλέξατε για σύμβολό σας
ένα μισοφέγγαρο
είναι με αγιοσύνη
μην του την παίρνετε

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

εσείς που θέτε να το αγιάζετε
δώστε τού την
εσείς που του την πήρατε
είναι κι αυτό ένα κρίμα
να σκοτώνετε τα σύμβολα
και μια ξένη ψυχή να τ' αγιάζει
στην έννοια που τους δίνει
να βγάζει παπούτσια
να τα τιμά γιατί
τα σύμβολα
είν' θεϊκό να τα λατρεύεις
με ολοκάθαρο πνεύμα θα 'ρθει να δείξει
να προσκυνήσει ό,τι προσκυνάτε
από σεβασμό, μια ξένη ψυχή
τα δικά σας να τιμήσει... ό,τι τιμάτε
κι αυτά τα σύμβολά σας
εκτός από τη βαμμένη σπάθα σας... όλα τ' άλλα
σαν τα παιδιά σας δασικαλεύει, μια ξένη
βήμα βήμα, έτσι, να ζυπνάει η αγάπη μέσα σας
στρατά, στρατάκια
είναι τόσο εύκολο να περπατήσετε σε πολιτισμένο δάπεδο

Ακαριαίο

Φθείρεσαι απατηλά αν νομίζεις ότι πήρες
όσα πήρες με τη βία. Αφαιρείς από σένα όσα έχεις!

Μάνα του Πόντου

φευγάτη αλλά μαζί
το γέλιο σάλπιγγα
βασιλεμός η ανόθευτη αυγή
δάκτυλα ξενύχτια
δασύφρυδα χαϊδέματα της κεφαλής του άρτου
αγνίζουν από τότε
περιμένουν πεταλούδες γαληνές τον ύπνο ξεναριώνουν
αναστήματα
η οπτασία ήχος πέτρας, ελεημοσύνης στο βυθό
προδρομικό ασύμμετρο
στη συμμετρία του πλημμυρισμένου κάλλους

Πέφτω στα πόδια σου απόψε

Κι αν λέγεσαι Κερύνεια, λέγεσαι Πόντος
ή Τένεδος
κι αν στέγνωσαν εκατομμύρια ρανίδες
δάκρυα στο ασημί φεγγάρι
πως δεν υπάρχει εχθρός

η γη είναι αρχή
η μια η γλυκιά η πικράδα
κάτι κρατάει άγρυπνη την επίγνωση
να κοιμηθεί στα βαθιά σου πλήθη
σκληρυναν οι ώμοι του κόσμου
χαμογελούν με φτηνό πρόσωπο
χαμογελούν πως γνωρίσαν

σου πήραν δικιο

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοικτονία

οι απρόσωποι
σπόρο συμπάθειας
φύτεψα στα στήθη
ω Πόντε και Κύπρος και Τένεδος
αιτίες πόνου αμέριστου
και σύνορα του τότε και του τώρα
σύνορα πάντα υπήρχατε
αιτία δακρύων και χωρισμών,
νύχτα κάνε να 'νιρευτώ
βροχή που κομίζει
μέχρι να σβήσει ο κατράς
που αχνίζει
ω φτωχέ μου εαυτέ
σε ποια γλυκιά οπτασία προγόνων
γι' ανάσταση απόψε στήνεσαι;

Μην παίζεις μαζί μου...
παίζεις με την τελευταία χάρη που σου δόθηκε

Πώς γίνεται!

Βλέπω κάθε μέρα το ίδιο όνειρο
το έβλεπε κι η μάνα μου
το έβλεπε κι η μάνα η δική της
κατά τα λεγόμενα το έβλεπε ακόμα κι η γιαγιά της
πως μια σταγόνα αίμα πήρε ζωή, περπάτησε
στο γυαλό, λούστηκε
κι αφαίρεσε το χρώμα
μα δεν το μπόρεσε ν' αφαιρέσει το έγκλημα
αφαίρεσε το χρώμα
το πέρασε από Συμπληγάδες
το έριξε στις κοιλάδες των σχίνων

μείνανε ξεπλυμένες οι κόκκινες σημαίες
δοξαστικά που το φιλοξένησαν
αυτές που είχαν βαφτεί με ξένο αίμα
...αφαίρεσαν το χρώμα
οι άδειοι ιστοί πήραν δρόμο
για κάψιμο
σταματήστε τους
υπάρχει κάτι που λέγεται εξιλεωτική συγγνώμη...

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

μα εκεί που αρνιούνται να την πουν ζυπνάω
όπως ζύπναγε η μάνα μου κι η γιαγιά της γιαγιάς μου
όπως ζυπνάει το αίμα που θέλει ν' ακούσει

Είναι τόσο δύσκολο;

Περάσατε πια το μέγεθος της γλώσσας σας
σας ρώτησα «σας λένε Τουρκία;» μου λέτε δεν ξέρω τι λες
σας ρώτησα «πονάτε για τον άλλον;»
με ρωτήσατε «νομίζεις;»
ρωτώ «χωνέψατε;» καμιά απάντηση, ρέψιμο μόνο
έχει ακόμα σάλιο το στόμα σας, είναι υγρό με ανάγκη να μιλήσει
δύσκολο δεν είναι
στέκεστε μπροστά στον κόσμο
πως δεν μπορείτε, δεν το μπορείτε, δεν θα το μπορέσετε, σχηματίσατε
τη λέξη, λέτε γεννήθηκε να σας μεροδέψει
στο στόμα που είναι καλά εξασκημένο
η συγγνώμη έρχεται με καθαρές φωτεινές αναντίθετες αντιθέσεις και
αρώματα
των καλοκαιρινών ημερών και χρωμάτων
...έχω ένα αρχείο, ένα τατουάζ μνήμης που δε σβήνει στο νου αν δεν
σας μεταπείσω να μιλήσετε, έχω ένα αρχείο στο μάτι, στον κερατοειδή
με κεντά να σας υποδουλώσω σε στιγμές που σφυγμομετρούν οι τύψεις

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοικτονία

σας, έχω ένα αρχείο στο αρχείο παρελθόν της χυδαιότητάς σας,
έφτασα μέχρις εκεί να σας βρω, έχω μια συγγνώμη να δώσω να πείτε,
τη λέω για πάρτι σας, πάρτε την, μην την χάσετε
και μην την καταπιείτε

Ποιητικό ντοκιμαντέρ (συνέχεια)

Παραπλάνηση...

είναι καμιά φορά και ο αέρας παραπλανητικός
έχει την λεπτότητα να είναι διάφανος
γίνεται εμπόδιο στην μνήμη
καρδαοκεί να με πνίξει στη λίγη ανάσα του
με καλοπιάνει με κολακείες να τον δεχτώ
σπίτι μου μπήκαν τα χασικλωμένα σούργελα κι αυτός ακόμα
ο φιλόξενος πιστός μου της μνήμης
τυλίγεται με λουλούδια ξεραμένα
δεμένος με κορδέλες και γέλια που άρπαζε σαν
κλέφτης των κλεφτών να φέρει...
μα είναι παραπλανητικός, σας λέω, ο αέρας
μου λέει πως ήρθε να με πάρει κι εγώ αρνούμαι γιατί δεν είναι του χωριού
μου, αν ήταν θα το καταλάβαινα από την ανάσα
που θα μου έπαιρνε
όχι από αυτήν που θέλει δήθεν να μου δώσει

Από το ημερολόγιο της σιωπής

Είχαν πρώτα πει πως θα πιάσουν το χωριό στην πλαγιά
καθίσαμε μια νύχτα στ' αγιάζι
κλάψαμε δάκρυ αγιάτρευτο
κλάψαμε πόνο ανήμπορο
κλάψαμε απ' εδώ που βλέπαμε
για το Ναό του Παντοκράτορα
πήραν τ' όνομά του στην τύχη
στ' όνομά του σκοτώναν τα παιδιά του
φώναζαν πως είν' μεγάλος
σκοτώναν την καρδιά μας
τη δική του
θεόρατος ο θεός που θέλανε να γίνουν
πιο μεγάλοι του

οι θεόκριτοι,,, δεν τους φρέναρε κανείς,
μόνο ένας θεός θα το μπόραγε
και γι' αυτούς και για μας
κι ήταν τη μέρα εκείνη
επιθεωρητής
ζαπτιές με ανειδήλωτους συλλογισμούς
ένας παρατηρητής

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

ήταν τη μέρα της μεγάλης Γενοκτονίας

κανένας δεν τους σταμάτησε
δεν ήταν ούτε με το μέρος τους
ούτε με το δικό μας
πρέπει να το σεβαστείς
πως ήταν απλός παρατηρητής
μην κοτήσεις να ρωτήσεις
μικραίνω ν' απαντήσω
είχε λόγους που δεν έμαθα
να ταχθεί να μείνει στη σιοπιά
ένας άφωνος φρουρός ξέρει
ν' απαντήσει

τις απρόβλεπτες καταγαιματωμένες σιηνές του χθες, μα εγώ... μα εμένα...

κανένας δε μου 'πε...

η πένα μου προσπαθεί ν' αποκτήσει ντιπ κομμάτι λογικής

και αντί γι' αυτό το κομματέλι λογικής

τελειώνει πάνω σ' άνεμο και το μολύβι μου

στο μολύβι της

δεν έχει καύσιμα να συνηχεί

η πένα μου έμεινε στο δρόμο

περιμένοντας τον ξεκομμένο περαστικό

τον λιγομίλητο και βιαστικό, που αν τύχει και περάσει, καλώς

ειδεμή πάει η θυσία της

στ' ανακυκλωμένα

Σε γιο γενίτσαρο

Σε στόλιζα με του βουνού τα χόρτα
τα μυρωδάτα πρωινά στη Μικρασία
σε πότιζα με της αυγής το χρώμα
σ' ένα ποτήρι κρουστερό αθανασία
σε πήρε από το χέρι
ένα άλλο χέρι ψέμα
κρατάς με όπλο σημαδεύεις
όσα καλά σου έμαθε η αλήθεια
εσύ ένα βόλι το σκοτώνεις
μέσα στη νοσταλγό
κι αθάνατη Ορμήδεια

Κι αν θα την πουν μια συγγνώμη και τη λεηλατήσουν με έννοιες που θα
αφαιρέσουν, με φωνή που θα της μειώσουν, με δύναμη που θα της
σφραγίσουν; Πώς να μάθω τον δράκο να ξυπνήσει χορτάτος;
Ποια έννοια θα έχει μια επιβαλλόμενη συγγνώμη;

Χρειάζομαι

να γνωρίζω την αιτία
να συναρμολογήσω τα γιατί να σπάσω τους δεσποτικούς κρίκους που
φτιάχνουν
αυτή την αρεζιλευτη λέξη «γιατί»
χρειάζομαι να ανακουτρέψω
τα ερωτηματικά
να τ' αναποδογυρίσω όλα
αφού τα ιστορήσω
σε μια ταξινόμηση
χρειάζομαι να γνωρίσω τις αιτίες
να συναρμολογήσω τα γιατί
να σπάσω τον κρίκο που φτιάχνει
αυτές τις λέξεις
χρειάζομαι λίγο χρόνο
κύλησε ο αιώνας κι ακόμα
στην πικρή και μαύρη συγκομιδή των ασύνδετων
είμαι, δεν έχει αναγνώριση
έστω κι ένα γιατί μου
γιατί αυτή που πρέπει ν' απαντήσει
είναι στο βήμα και πουλάει μέσ' σε
χρυσά πακέτα τη λέξη «διότι»

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

χωρίς να τιμήσει
τη σύνθεση του «διότι»
χωρίς να γράψει τα συστατικά του «διότι»
παράνομο προϊόν το πουλάει εύκολα
το ψέμα της το ψέμα της ετυμολογίας του ψέματος
για την κάθε πηγή που οικειοποιήθηκε
τις λέξεις δεν καταλαβαίνω, μου λες
τις λέξεις έτσι θέλω
κι εγώ χρειάζομαι να γνωρίζω...ακόμα
και όσα δεν γνωρίζεις πως γνώρισα

Ποιητικό ντοκιμαντέρ (συνέχεια)

Οι μεταφορές αρχίσαν να ενοχλούνται, δεν τις χρησιμοποιώ τώρα πια
θα κάνουν παρέλαση με τα καλύτερά τους ρούχα
θα υποσχεθούν να γίνουν μεταφορικές
μα διάλεξα τα λόγια μου
και δεν περιέχονται σ' αυτά, φοβάμαι, οι μεταφορές
δεν έχω τίποτε παραπάνω να προσθέσω
σε όσα φαίνονται, σε όσα είδαν όλοι οι υπόλοιποι
όσα δεν θέλουν να δουν οι ανάλυπτοι της ντροπής

Στη γενοκτόνο γείτονα...

Εσύ που εύκολα
βυθίζεις το μαχαίρι
σε σάρκες που όρθωσαν
τα ελληνικά πνεύματα
με καλλιτεχνική ακρίβεια
πήρε χρόνια να γίνει
η πηγή που αντλήθηκε το νερό
της σιωπής τους
τόσο καλά ξέρεις να θωπεύεις με λόγια
εύκολες αναζητήσεις το σιντριβάνι του αίματος
να γίνεται
θέαμα που θαυμάζεις για να θαυμάζεσαι ανυπόληπτα
εσύ ο όποιος δολοφόνος
των παιδιών, των παιδιών, των παιδιών
το χέρι σου θα μαραθεί
κομμένο από πράξεις
μοναξιάς αφόρητης
στον εξευτελισμό που είναι
αδύνατος και χωρέσει στο ψέμα
εκτός αν μαρτυρήσεις στον διορθωτή των πράξεων την αλήθεια
και πεις «ττοπέ, δεν θα το ξανακάνω»

Φίλε των αιώνων που επικαλείσαι

κατόρθωσες βλέπω να ζήσεις
όπως κατόρθωσε να ζήσει η ρυπαρότητα
έχουν χρώμα από τις αγιογραφίες μας
οι σόλες σου
τις βρήκα στον υποδηματοποιό
που πέντε αιώνες προσπαθεί
να τις ξεπλύνει
θα μου πεις το είπα τούτο, δεν έχω καν τη φαντασία να πω κάτι αλλιώςτικο,
τι να πω;

τα είπε όλα το κόκκινο βάμμα
της Γενοκτονίας
δεν μαζεύεται σε μυροδοχείο
ούτε σε μερρέχα ακριβή με στενό στόμιο,
δεν σβήνει,
δεν αναπνέει το κρίμα των αιώνων
είναι πνιγμένο από το πορφυρό υγρό που το φυγάδευσε...
ούτε με το σπέρμα της Ευρώπης
θα σωθείς αν δεν μαρτυρήσεις
άνοιξε επί τέλους το στόμα σου και πε το

έσφαλα, πες
ούτε με το σπέρμα κανενός θα σωθείς
ίσως στο σπέρμα μιας συγγνώμης

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

να σου γλιτώσει
το μαύρο από τη ντροπή σου πρόσωπο

Μοσχεύματα

Λουλούδια ταξιδεψαν
με σφαίρες στα πέταλα στη γύρη
μοσχεύματα ζωντανά
κράτησαν το γένος
είσαστε εδώ να ζήσετε
όσα ζητούν εκείνα που σας ζουν
τα περασμένα του Πόντου
δεν πέρασαν
ζωντανά είναι όχι όνειρα
φωνές χαρούμενες στα στήθη
θέλουν να σιριτήσουν μ' ελπίδα

Οι μεγαλύτερες αδυναμίες μας είναι... οι αδυναμίες μας, παρά τρία να
γίνω η ευγενής ύπαρξη που μπορεί και να ζητήσει συγγνώμη όταν ο
την πατήσουν, παρά τρία να πιστέψω πως πρέπει να διδάξω σαν καλή
δασκαλίτσα, ανοίγοντας τις φλέβες μου στον πανέξυπνο μαθητή μου,
γιατί τον θέλω επίσημα πολιτισμένο να ακολουθεί την υπόλοιπη τάξη,

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

στο παρά λάθος όμως θυμήθηκα, πως αυτός ανέκαθεν προηγείτο
διαβολικά, κρυφά

Δεν ψάχνω για τον δράστη

ούτε για το ανάθεμα να τον βρει η συνείδηση
δεν ψάχνω για το κακό
αν ψάχνεις για το κακό
θα βρεις το κακό
για το καλό ψάχνω
αν ψάχνεις για το καλό
θα βρεις το καλό

όποιος κι αν είπε αυτή τη μαρτυρία
έκανε λάθος γιατί βρήκα το κακό χωρίς να το γυρέψω
και δεν βρήκα καλό ενώ το έψαξα
όποιος κι αν το είπε
πρέπει να αποδείξει πως
ο δράστης είναι καλός
είναι καλός ο δράστης
πώς να το πει κανείς πως ένας
δράστης που αφήνει πίσω τόσο αίμα
αφήνει πίσω του μια μαρτυρία καλού;
ποιος μπορεί ν' αναιρέσει τις ισοδυναμίες των εννοιών
αν όχι ο ίδιος ο δράστης

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

που προσπαθεί μέρες τώρα
ν' απασχολήσει

τους λεξικογράφους
με τα παραμύθια του;
πείτε μου, για!
μόνο ο άνθρωπος φτιάνει καλό
και το δίνει στον άλλον

Δι' ευχών των Ποντίων

πατέρων ημών
Κύπριε εσύ πιστέ θαλασσών
εξόρισε εχθρούς από τη γη μας, αμήν
Κύπριε ελέησον, Κύπριε ελέησον, Κύπριε ελέησον,
ποτήρι άγιο ευλόγησον
και ιστορία που πίνεις μετάληψη
την σφαγή της φωνής που αναπνέεις ευχέλαιο
στο φως της θωράκισης
Κύπριε ελέησον
μπορείς να ευλογήσεις με πνεύμα
αν εν κακόν τσαι ξήλειψ' το
ου Παναγία μου, αν κακόν τσαι ξόρισ' το...
λοιπόν σου αφήνω για διεύθυνση την καρδιά μου, θα με βρίσκεις πάντα ν'
αγαπώ, όποιος κι αν είσαι παραδώσου στην ευχή μου

Πετώ στην αδέσμευτη ώρα

ριγώ σε κατάστρωμα νου
που δεν έχει καρφώσει ποτέ
του λιμάνι
δεν έχει δεθεί σε προβλήτα καμιά
κύματα περνά σχίζει με γιατί κουπιά
σ' αρχιπελάγη
η αφετηρία του κλώνου δεν είναι ο κορμός
ο φυσιοδίφης ξέχασε να ξυπνήσει
φτηνό ρολόι κι ακριβό
την ίδια ώρα δείχνουν
ο Ερμής αναπαύτηκε αφήνοντας το ένα φτερό στον ώμο μου
με πηδάλιο στα χέρια, να βρεις να πεις
βελονιά στα Λεύκαρα θυμωνιά στην Πύλα
ψάθινο αγγείο στην Επισκοπή, στον Πόντο
όλα γινήκανε αίνιγμα να λύσω
είμαι λας που δεν είσαι
νους που δεν μου 'δωσες
είμαι που γράφει χωρίς να είναι οργίλος
χωρίς να ξεχνάει τους πυλώνες
λευκά και λεύκαρα ντυμένα

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

σε άγρυπνη επισκοπή
περιμένει να φανεί
το πλοίο με μαντάτα μια νύχτα μ' οργή
των βουνών που είδαν
και μαρτύρησαν σε μένα
μέχρι το τελευταίο κορμί που πέταξαν στη θάλασσα
είδα
το γνώρισα
είμαι του διακεκαυμένου δίκιου
των αναπαμένων συγχώρεση

Ποιος να τους βρει...

Μερικοί έφυγαν την ίδια μέρα στο φόβο,
σαν ελαφρόπετρες χάθηκαν στο βυθό
μελανθοκούκια σ' άνεμο
σα βάλσαμο στο κρύο
ποιος να τους βρει να τους πει πως σωθήκαμε
μερικοί ξεγίναμε κύματα χαθήκαμε από όρη
μας πήρε η
Καλομοίρα σ' ενός σιρόκου τ' αδύνατα πλεμόνια
και ποιος, αγάπη μου, να τους το πει
πως η γενιά μας στέκει, δεν ανέμισε;
κι άλλοι έγιναμε η γης

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοικτονία

η μοσχοσάπουνη, η μοσχομυρωδάτη
που την ξεχόρτισαν στον ίδιο τόπο της Ανατολίας
φύλλα μουριάς, φύλλα μιας δάφνης στυφής
μιας πικροδάφνης
και ποιος να μην τους κλάψει
που κλαίγαν τους προγόνους τους
πριν να τους συναντήσουν...

Του 'κοψαν πρώτα το ένα αυτί

να μην αγγίζουν κεριά σε καντήλια
ύστερα χέρια να μην ακούνε οι χοροί αρχαίες τραγωδίες
περπατούσε με ίχνη, σημάδια λύτρωσης
χνάρια φυλής
βλέμμα ένα όραμα
όταν περπατούσε για θάνατο
ματιά που πήρε τα μάτια μας η λάμψη τους

Ένα μισοφέγγαρο, λέω

είναι σύμβολο
καλοσυνάτο αυριανό
γιατρευτικό
σύμβολο αγαθό μικρό παρθενεμένο
δεν πρέπει
να σκοτώνεται σκοτώνοντας
που το διαλέξατε για σύμβολο
εσείς που θέτε να το αγιάζετε
δώστε του καλοσύνη
εσείς που του την πήρατε
δώστε τού την πίσω
είν' θεϊκό να το θεωρείς σύμβολο αγνείας
... όλα όσα του ανθρώπου
για δικά τα σεβόμαστε κι ένα μισοφέγγαρο ήταν ανέκαθεν δικό του
κόσμου
συμβολικά, της κυριολεξίας, όχι αγνοίας
το πήρατε από μας αυτό το σύμβολο αξίας
γιατί οι λαοί δεν φτιάχτηκαν για να σκοτώνονται
οι γείτονες δεν φτιάχτηκαν για να κτυπιούνται
είναι θαυματουργά παρασκευάσματα του χρόνου
δανείζουμε τα σύμβολα για να μένουν ακέραια

Η ατέλειωτη σειρά

σαν το ανθρώπινο φορτίο στην πλαγιά σχημάτιζε
τα πρόσωπα
σεπτά και ξεχασμένα
ξυπνούν κάθε πρωί μέρα από ύπνο μέλινο
Πόντιοι ευγενείς, σχολνάνε στο νου
μαζί μ' αυτούς Αρμένιοι κι Ασσύριοι
που θέλησαν να συμπαρασταθούν στο αφόρητο πόνεμα της δυναστείας
του τρόμου
με απαλότητα μη μας τρομάξετε
γιατί όσα είδατε δεν είναι του κόσμου αυτού

Κι είναι η λέξη κρεμάλα, σχοινί για θάνατο... κι αν αφαιρέσεις ένα
γράμμα που την σχηματίζει, αν αφαιρέσεις το γένος, τι θα βρεις στη
ρίζα;

Όταν η μνήμη έχει δικαίωμα

Πόσο κρατά η αδικία
ένας ιερός Πόντιος το ξέρει
πόσο κρατά η κούφια γη κάτω από τα πόδια
ρωτήστε έναν παιδεμένο καλοιάγαθο Αρμένη,
ρωτήστε τους όλους
και τον Ασσύριο που ερωτικός ξεριζώνεται
σιωπηλά και φιλοσοφημένα
και καρτερεί συγγνώμη...
πόσο κρατά η αδικία
ένας Πόντιος το ξέρει
κι όμως σιωπή από τα πέρατα...
ούτε στον ύπνο μας δεν είδαμε
μια λέξη ν' απολαύσουμε
και μόνο η μνήμη στέκεται
μόνο η μνήμη έχει ακρόαση και σήμερα
και δεν χάθηκε ούτε πόντος από τη γη μας
ούτε Πόντιος από το δίκαιο
σας τ' ορκίζομαι στο φως μου
όταν η μνήμη έχει δικαίωμα
όλα τα καρτερούμε ακόμα...
Πρέπει!
Όλα!

When memory has a right

Just how long injustice continues
a holy Pontian knows
as to how the hollow earth underfoot still stands
Ask a kindly Armenian
Ask them all
Even the Assyrian
whose uprooting is still love
silently and philosophically
awaiting reconciliation...
Just how long injustice prevails
a Pontian knows
yet everywhere there is silence
we did not even see it in our dream
or take pleasure in a single word
only memory stands
only memory is granted an audience
today
not a centimetre was lost from our land
nor has the Pontian ceased his search for justice
I swear this to you by the light of
my own eyes
we still wait for everything...

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

We must!
Everything!

«Έε, έε, έεεεε ναννά»

«Να κάνει η κόρη μου ναννά!»
έλα μωρούδιμ μου εσύ
θα 'ρθει η μάνα σου θα δεις
ξανθό αθώο μου
με γαλανό με μονοθώρητο το βλέμμα
της ερημιιάς μαραζωμένο
«Έε, έε, έεεεε ναννά
έλα ύπνε πάρε μού το»

κοίτα, είναι ψέμα

θα σ' αγοράσω πλουτικά, καράβια ψεύτικα
και πρωινό θα σου πετάξω στην ποδιά
βιβλίο με ζωντανά αρμενούδια
«έε, έε κει κάτω σουσ μπαξέδες
και γέμισε τον κόρφο της
λουλούδια μενεξέδες»
κοιμήσου να με δεις τροφό με ρόδια
εμένα που ήμουν χέρσα κι άγωνα
που δεν είχαν σπυρί να μου φυτέψουν
κοιμήσου να ξυπνήσεις με τις βρύσες

στα διάφανα νερά του καλοδρόμου

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοικτονία

μαζί-μαζί

χάδια λυγμοί όλα πνευστά τα ουρλιαχτά μας συνοδεύουν όμορφα τα
καλαμπαλούδια

η αγάπη πέτρα που κυλά στυλώνει
δροσιά στον κάμπο τον καμένο η τετραγώνη

«έε, έε, έεεεε ναννά

να κάνει η κόρη μου ναννά!»

δικό πετάρισμα πουλιού φωνή δεν τη φοβάσαι εσύ του λόντου

είσαι καλοφωνάρισσα το ξέρεις;

χαρά μιας αναγέννησης είσαι, ναι, του Πόντου

έε, έε, έε...

έλα καλή μου

έλα κοιμήσου εσύ μαρμαρυγή

και της φυλής μου ακράτητη φωνή

καλά να 'χεις πάνω σου

καλά να 'χουν τα σ' ειλούθια σου

καλά να 'σ' εις πάνω σου

έλα πουλλούιμ μου, χαλάλι σου!

Ψημένη γη

Το ταξίδι μου είναι αυτό της φωτογραφικής
το δικό της αυτό της ψημένης γης, της τερακότα, πλήλινα δοχεία φτιάχνει
και πουλάει για να ζήσει
ζωντανός ο πληός, ζωντανή η μέρα πηγαίνει να σβήσει
καθώς ο δρόμος έξω από την Τραπεζούντα γεμίζει φως από φανάρια
με βραχιόλια τα λεπτά χέρια της, γεμάτα μέχρι σχεδόν τον αγκώνα οι
ανάγκες της, ήταν όμορφη, είναι όμορφη θα είναι πάντα...
αγκομαχάει η επιστροφή, γυρίζουμε κι οι δυο από τη μοναξιά της μέρας,
το αυτοκίνητο στην όχθη με τη μηχανή ανοιχτή
αυτή στην όχθη με την καρδιά ανοιχτή, είναι μόνη, όπως το τελευταίο
τζιτζίκι που αργεί να χορτάσει... της έμειναν δυο δοχεία, δυο πλήλινα
δοχεία με σχέδια, στον ήλιο να γέρνει στα τετράγωνα που λικνίζουν και
γίνονται ρόμβοι, τότε μελαγχολούν και χάνονται στο ψημένο χώμα

μια γυναίκα Τούρκισσα με ψεύτικα βραχιόλια, δεν είχε δόντια
πλήλινα δοχεία κόκκινα σαν αίμα
γερά σαν κόκαλο... δεν αγόρασα ούτε ένα
με τη μηχανή να περιμένει να τη βγάλω από το μαρτύριο
δεν αγόρασα ούτε ένα, κι όμως αργότερα σε δυο στιγμές μέσα
άφησα ό,τι είχαν τα χέρια μου στα χέρια της
τα δάκτυλά της πέρασε στα μάτια μου
δεν αγοράζω πλήλινα δοχεία από την Τραπεζούντα, πώς να της το πω

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

μου έδωσε το πιο γλυκό της βλέμμα έβγαλε από μια κρύπτη στο στήθος
της κάτι που έμοιαζε με φυλαχτό

«φυλαχτό από αρρώστια, φυλαχτό από χάρο», φυλαχτό από κάτι που
λέγεται ποίηση και σε τυφλώνει να μην ακούς γιατί μπερδεύονται στο νου
οι ημεροδείκτες

δεν αγόρασα πήλινα δοχεία, τη φίλησα στο μέτωπο

σαν να'ταν μάνα που πέρασε μια χάντρα θαλασσιά σ' ένα νήμα, σαν το
νήμα του δρόμου με σκόνη στο χέρι

μου την έδεσε στο χέρι, σαν δένεται η ευχή, η πορεία

της χάρισα ό,τι φορούσα στο λαιμό μα δεν αγόρασα τα πήλινα δοχεία της
κι ήταν φτηνά, κι ήταν ακριβά στη μνήμη, δεν αγόρασα

έβαλε την παλάμη ψηλαφιστά ψηλά στο στήθος με ίσια τα δάκτυλα ν'
αγγίζουν τη φλέβα που αναπνέει εκεί που δεν αφήνει ν' ακούσει κανείς τη
σκέψη μου, ρωτώντας, λέγοντας με άσχημη ελληνική προφορά τ όνομά

της

Avgerinu

σαν να είχε χάσει χρώματα η λέξη όπως τα ρούχα,
έβαλα την παλάμη ψηλά στο στήθος της ρωτώντας, λέγοντας καθαρά τ
όνομα μου,

Ανατολία

Anadolu, Anadolu, πήρε και φώναζε, νομίζοντας πως γνώριζα τη γλώσσα
της αντί πως ήξερε εκείνη τη δική μου που απαντούσε,
να με φιλάει,

να μου φιλάει τα δάκτυλα,

να με χαϊδολογεί με τα μάτια!

μα δεν αγόρασα τίποτε στην όχθη, όλα θα έμεναν

στο δρόμο που μερίζεται τη συντροφιά, τη συντροφιά δυο γυναικών που
χάρισαν η μια στην άλλη μια ζωή,

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

δεν ξέρω πόσο θα έμεινε ακόμα να περιμένει πελάτη,
συγγενή,
λεωφορείο,

ένα άλλο ήλιο, μια άλλη μορφή στο δρόμο, δεν ξέρω
ξέρω μόνο γιατί δεν αγόρασα...κι αφότου έφυγα τα κλάματα του δειλινού
θα ζήλεψαν τη σιωπή
ξέρω...μα ίσως και να έμειναν τα πήλινα δοχεία στην όχθη απούλητα, ίσως
και ραγισμένα ή εγκαταλειμμένα, κι η Αυγερινούλα, αυτή η Τούρκισσα η
δική, η δική του δρόμου, η δική του κόσμου θα φορούσε τα χρυσαφιά
κοντά στη φλέβα της, μου κι εγώ το φυλαχτό της κοντά της στη φλέβα
μου, και τα πήλινα δοχεία θα έμεναν, κόκκινα και σιληρά σαν αίμα να
θυμίζουν μια συγγένεια...

στον εργοδότη μου έγραψα αργότερα, έδωσα τίτλο
κάτω από τη φωτογραφία, για όσα είδε ο φακός,
the terracotta woman... και στην ψυχή μου η Τραπεζούντα θα μιλούσε
αλλιώςια μιαν άλλη ιστορία, ελεύθερη για μένα,
κι ίσως, ποιος ξέρει, και για την Αυγερινή

Το δέντρο που βλασταίνει μέσα μου

έχει όνομα
γεμίζει κλαδιά με πνίγει
με δάκρυ σαν φρούτο
που δίνω χορταίνω διψώ και προσμένω

Το να μη γυρίσεις καθόλου

και να τιμωρηθείς επειδή έζησες αιώνες εκεί είναι θάνατος
θάνατος
πού με στέλνετε;
μιλώ ελληνικά με πολλές δικές σας λέξεις
ήπιαμε την ίδια φωτεινή βροχή, καθίσαμε σε πέτρες φιλικές,
ποιος άφησε το σπίτι ανοικτό να 'ρθουν οι δολοφόνοι
ποιος άφησε τους κλέφτες να καθίσουν
ποιος έσβησε τα χνάρια της μάνας;
χίλιες φορές τα περπατούσε στην άμμο,
και η θάλασσα ακόμα τα σεβάστηκε
αν δεν απολογήθηκες για όσα έκανες, απολογήσου τουλάχιστον πως δεν
απολογήθηκες
...και μέσα στο παραμιλητό μου σε σκέφτομαι ποιητή της Αντίστασης,
Νταρβίς, Νταρβίς!
κάθε μικρό ποίημα είναι μια πράξη αντίστασης, είπες
μπορώ να πεθάνω τώρα στην παντοινή μου εξορία
χωρίς να νιώσω πως κουράστηκα πολύ
ό,τι με θύμιζε, ό,τι με καρτερούσε, το βρήκα
...κατόρθωσαν να κρατήσουν
το υνί από το άροτρο κατόρθωσαν να το λιώσουν

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

ούτε στη φωτιά δεν πίστεψαν
και τη στάχτη ακόμα εξαφάνισαν
μ' ένα φροιάλι τον αέρα σαρίζουν τα μουράγια
να χαθεί η σιαά, να χαθώ, να χαθούμε

ΣΑΝ είμαι εκεί, δεν είμαι εκεί, μα είμαι κάθε μέρα, έχει πουλιά χαρτιά ο
αέρας, έχει ποιήματα, πετούν από παράθυρα αδέσποτα στον κόσμο να τα
ζήσει

έχει παράθυρα η μνήμη αυριανά
έχει ανοικτά χαρτιά η μέρα που τ' ασπάστηκε
έχει θωριά η καταγραφή
η σφαγή
που καρτερά τον ταχυδρόμο

πήραν μπουλντόζες, οδοστρωτήρες
μηχανές
ισιώνουν, ισιώνουν ακούγονται οι φωνές
«τους πατήσαμε, τους λιώσαμε
τους αφανίσαμε»

την ίδια ώρα που γεννιούνται παιδιά
βλαστάρια ερήμων και του κόσμου
...δεν μας έθραυσαν Δαρβίς οι γενοκτόνοι
όσα μείναν γεννιούνται, τα λεν,
πέφτουν σελίδες από τον ουρανό

έτσι που δεν μαζεύεται με το φροιάλι η μαρτυρία
πέφτει η ποίηση, σαν μάννα να τη ζήσει την αλήθεια
η ποίηση, που δεν μπορεί να την ισοπεδώσει τίποτε

Ποιητικό ντοκιμαντέρ (τέλος)

Και η συνείδηση των μεγάλων;

Όσα ακούω τώρα είναι
η φωνή της γιαγιάς
που φώναζε να βρεθούμε όλοι στο δείπνο
ενώ την ίδια ώρα, την επομένη
μας φώναζαν με τα ονόματα της σπάθας
για το δείπνο μιας γης που διψούσε
μην πας ποτέ στα χωράφια με τα σιάχτρα
είναι τα καλαμπόκια κόκκινα
είναι τα μαλλιά τους πεσμένα
είναι το πράσινο λιτό και ξάγρυπνο
έλα μαζί μου στην κόλαση που λέγεται ζωή, είναι καλύτερα
να περιμένεις έτσι θάνατο
γνωρίζοντας πως δεν είναι όνειρο
σου εύχομαι να ξυπνήσεις με παιδιά κι εγγόνια
λεβενταράδες εκεί πάνω να είναι στο Νότο, να λέγονται Πόντιοι
είναι τόσο πολύ αυτό που ζητώ;

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοικτονία

Ρωτώ τη θάλασσα, θα ζήσω;
ρωτώ τη θάλασσα
την παρακαλώ άσε με να ζήσω
έχει κι αυτή ρόγχο από χθες που πέταξαν τη γιαγιά μου στο κύμα
έχει επιθανάτιο ρόγχο και ίσως να μη με ακούσει

Στη θάλασσα την ψάχνω τη φωνή
φωνή των άφωνων
πνοή των πεύκων που σταμάτησαν να κλαιν
περπατησιά των ζωντανών που έδεσαν μαντίλι
σ' ένα πέρασμα στενό, μόλις που το πατώ
κρύο,
ριγώ
ριγάς;
κρύο
πετώ
πετάς;
με διαλέγεις να βρω τις φωνές
κι οι φωνές μ' έχουν πια καθηλώσει δική τους
πεθαίνοντας μ' έδειξαν να της αντιγράψω
δώσε τα όλα και τον ύπνο
είναι αόρατα μα σου φυτεύονται στο νου
είναι ακίνητα μα σε κυνηγούν να σε πιάσουν
είναι δοσμένα στο χώμα μα ζωντανεύουν το πρωί
και το χέρι σου έτσι φακιδιασμένο σαν να είσαι πλύστρας που έψαχνε
χρόνια στη σκάφη των φούντων να σε βρει
σαν να αδειάζεις τα νερά του νόστου στην ποδιά της αυλής σου
τρέχουν σ' ένα χαρτί που σε ορίζει

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

γίνε κάτι
γράψε
κάτι
να γίνεις κάτι
δεν ήσουν τίποτε
δεν είσαι τίποτε αν φύγεις χωρίς ν' αφήσεις
γίνε κάτι θα το χαρεί η μάνα σου
βρες τις φωνές όλες
μέχρι την τελευταία που κλαίει

Τόση ασχήμια από πού ν' αρχίσεις
τόση ασχήμια άφησαν
είναι όλα πλαστικά όσα έστησαν
αν ζητήσουν από τα ναυάγια να ξυπνήσουν
πόση ασχήμια ως τον ουρανό ή τα σύννεφα
στους διαδρόμους των λέξεων
διασύρθηκε το όνομα του κεραυνού πως δήθεν είναι θάνατος
εδώ η πρότυπη καταστροφή,
εδώ η μανία
συναγωνίστηκε σήμερα όλα τα κακά η απρέπεια
το όνομά τους είναι φλύαρο, τα λέει
το όνομά τους εραστής της ηδονής του αίματος
τα χέρια τους αφύσικα μεγάλα
το όνομά τους περιττό χωρίς να ομολογήσουν
το όνομά τους φλύαρο
χωρίς να μιλά
το όνομά τους
...αν έχουν όνομα

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

η γη παίρνει τη μορφή όσων την πατούν
κι εκεί που σε ταΐζει σε μασάει
κι εκεί που σου αρκεί αυτή αρκείται
καθρέφτης που δε λησμονεί
στον ίσκιο της σπαθί
ευαγγέλιο και εικόνες
...βιασμένη φορές και φορές
μακελεμένη από τη ρίζα
ξεντερισμένη από τ' ασκί μου
μιλάω ακόμα με ένα κρίνο στο στόμα
μιλάει ακόμα
με ιόντα η αφέντρα η μοναξιά μου στην άσφαλτο
με φυσικό σθένος
μιλάω, μ' ένα στόμα στον κρίνο
μην με αφήνετε σ' ασφαλτωμένους
μ' επιχρίσεις μίσους δρόμους
ακούω ακόμα και χαμένη
χάνομαι να σας ακούσω
χάνομαι για να σας βρω
μνήμη
μνημόσυνο
μνηστευμένο
στο μνημονικό μου αφημένο
με καταπατημένα σωθικά
και ξαφνικά δεν με κυνηγούν, τους κυνηγάει
η φωνή μου

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

τους κυνηγάει μέχρις εξάντλησης
το χαρτί που έγραφα κι απομνημόνευα
δεν μπορώ να γράψω πια ποίηση
δεν έχω άλλα συβολικά
κι όμως δεν έχει επίστρωση
δεν έχει άσφαλτο
δεν έχει αίμα, τίποτε από το χαρτί αυτό που φοβούνται
που είναι ήδη ισιωμένο
που δεν βάφεται
που είναι ήδη πατημένο στον οδοστρωτήρα μιας άλλης μηχανής
της μηχανής του ανθρώπου να πιστεύει στην πένα
της μηχανής του ανθρώπινου μυαλού να περιμένει
τον ένοχο να βγει από μια φυλακή που δεν μπήκε ακόμα στα μάτια
κανενός δικαστή
μα που ο ίδιος γνωρίζει το κελί της

Σημειώσεις και μικρό γλωσσάρι

Ο λόγος της περιορισμένης αναφοράς σε λέξεις του κειμένου που πιθανόν να χρειάζονται επεξηγήσεις έγκειται στο ότι οι περισσότερες είναι ελληνικές. Ορισμένες μάλιστα διατηρήθηκαν από τα Αρχαία στην κυπριακή διάλεκτο και είναι κατανοητές. Άλλες περιέχουν διαλεκτικά στοιχεία. Θα εννοήσει δηλαδή ο αναγνώστης ότι το έππεφτα έχει διπλά σύμφωνα και ότι οι λέξεις εχθρότη, αιωνιότη, καθώς και η διαλεκτική μορφή της κυπριακής προστακτικής, που δεν παρουσιάζεται με το τελικό σίγμα όπως το «πε», αντί του «πες», καθώς και οι αυξήσεις αορίστου ή άλλου είδους, όπως για παράδειγμα στο εποθεί (αντί του ποθεί) είναι είτε της διαλέκτου είτε της ιδιολέκτου της ποιήτριας, ως και οι λέξεις γέρημος και γαίμα που αναγνωρίζονται για το έρημος και αίμα. Ωστόσο υπάρχουν λέξεις που είναι σκόπιμο να επεξηγηθούν (ή μεταφραστούν), όπως οι ακόλουθες.

ακράνοιχτο= μισόανοικτο

αρκουδόψωμο= *Cyclamen hederifolium* Aiton Κυκλάμινο, του λαγού τ' αυτιά

ανακουτρεύω= ανακατώσω

γεωργή= συγκομιδή, το γνωστό κυπριακό «γιόρην»

καρτάνα= από τα Ιταλικά, ο τεταρταίος πυρετός από την

οποία πέθαιναν οι ναύτες περισσότερο, quartana, που στην

κυπριακή διάλεκτο έχει τη σημασία της άτιμης, κυρίως, γυναίκας,

της γυναίκας χωρίς μπέσα

κατράς= άσφαλτος, πέτρινο μαύρο στρώμα, γαλλικά goudron, πίσσα,

κατράμι

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοικτονία

κουκούνες= καλαμπόκια, η λέξη χρησιμοποιείται στο χωριό της επαρχίας

Αμμοχώστου Λιοπέτρι

κρέτα= λαιμαργία, λέξη επίσης της διαλέκτου του Λιοπετρίου, δάνειο,

Γοτθικά, gredus,

hunger, λαιμαργος, εξού και η Αγγλική λέξη greed(y)

λας= λαός

μερρέχα= γράφεται και με ένα ρω, μυροδοχείο με πολύ μικρό

στόμιο και μακρύ, για αρώματα από άνθη, είναι κυπριακής

κατασκευής

μουλωχτά= σιωπηλά, λέγεται και στην νεοελληνική

νε= ούτε

ξηλείφεται= τελειώνει, σβήνει

Ορμήδεια= χωριό της επαρχίας Λάρνακος

πάνω σ' άνεμον= έκφραση κυπρ., ξαφνικά, χωρίς προειδοποίηση out of the blue

περικαλλοκαμωμένος= ομορφοκαμωμένος

ρικοστιασμένη= δάνειο από την Ιταλική, ricostare, που ανατιμήθηκε

σ' ειλούθια= χειλάκια

σκαλουριασμένη= ανεβασμένη, έκφραση πολύ παλιά την άκουσα από την Γεωργία

Φασουλιώτη την πεθερά μου

στάξη, σταλαμή= σταλιά

σωρώννω =μαζεύω

ττοπέ= δάνειο από την Τουρκική, ή και την Αραβική, σημαίνει αρκετά,

φτάνει πια,

συγγνώμη, ήμαρτον, λέξη δάνειο ίσως από την Αραβική στην

Τουρκική, είναι από το Κοράνι, χρησιμοποιείται αρκετά και στην

κυπριακή διάλεκτο.

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία

φουκός= το γέμισμα της φλαούννας, κάτι που πρέπει να φουσιώσει πριν
μπει στο

φούρνο

ψεματισμένος=ψεύτικος

This edition is limited to 80 copies

Number:

Signed:

Όταν η μνήμη... Ποιήματα και πεζά για τη Γενοκτονία